

FREEDOM

towards success.....

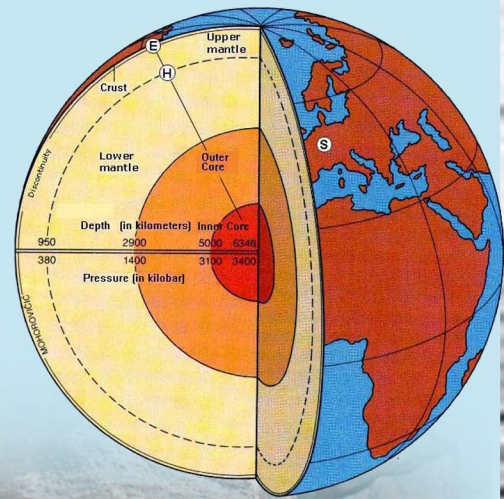
8th Standard Social Science English Medium Notes

2018-19

Prepared by

Veeresh P Arakeri

*Govt. Ex Munciple High School
Davanagere North*

8ನೇ ತರಗತಿ ಹೆಸೂಜಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ಮೂಲಕೆ

(ಹೂಸ ಪಠ್ಯಾನುಸಾರ) 2018-19

8

ವೀರೇಶ್ ಪಿ ಅರಕೇರಿ,
ಸಹ ಶಿಕ್ಷಕರು,
ಸರ್ಕಾರಿ (ಮಾಜಿ ಪುರಸಭೆ) ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ,
ದಾವಣಗೆರೆ ಉತ್ತರ.
9986261446

8th Social Science Notes (Revised Textbook) 1st Sem.

by Veeresh P Arakeri-9986261446.

CONTENTS		
Sl No	HISTORY	Page No
1	SOURCES	3
2	GEOGRAPHICAL FEATURES AND PRE HISTORIC INDIA	4
3	ANCIENT CIVILIZATIONS OF INDIA	6
4	ANCIENT CIVILIZATIONS OF THE WORLD.	7
5	GREEK, ROMAN AND AMERICAN CIVILIZATIONS	9
6	RISE OF JAINISM AND BUDDHISM	10
	POLITICAL SCIENCE	
1	MEANING AND IMPORTANCE OF POLITICAL SCIENCE	11
2	PUBLIC ADMINISTRATION	11
	SOCIOLOGY	
1	INTRODUCTION TO SOCIOLOGY	13
2	CULTURE	14
	GEOGRAPHY	
1	THE EARTH-OUR LIVING PLANET	16
2	LITHOSPHERE	17
	ECONOMICS	
1	INTRODUCTION TO ECONOMICS	18
2	MEANING AND TYPES OF ECONOMY	19
	BUSINESS STUDIES	
1	COMPONENTS OF BUSINESS STUDIES	20
	Model Question Paper	22

8th Social Science Notes (Revised Textbook) 1st Sem.

by Veeresh P Arakeri-9986261446

HISTORY

1. Sources

I Fill in the blanks:

- _____ inscriptions are the earliest inscriptions found in India.
- Aswaghosha's literary source is _____
- The first inscription obtained in the Kannada language is _____
- The two kinds of literary sources are _____ and _____

Ans: (1) Ashoka's (2) Buddha Charita; (3) Halmidi; (4) Native, foreign;

II. Choose the correct answers for the following.

1. The author of Indica is

- a) Fahien   b) Huientsang
c) Sulaiman   d) Megasthanes

2. Inscriptions found in many places in India has _____ scripts

- a) Devanagari   b) Bramhi
c) Kannada   d) Sanskrit

3. Aihole inscription belongs to

- a) Immadi Pulukeshi   b) Samudra Gupta
c) Ashoka   d) Akbar

III. Answer the following after a discussion with your classmates:

1. How do historians write history?

Ans:- Historians collect the sources, subject them to critical examination, analysis and then write the history. Whenever direct sources are not available, they need to make assumptions based on the available sources.

2. What is the meaning of source? How many types are there? Explain.

Ans:- Any Basic materials necessary for the construction of history is called source.

These sources can be divided into two types :

- a) Literary sources, b) Archaeological sources

a) Literary Sources : There are two types in literary sources :

- 1) Written Literature 2) Oral Literature.

b) Archaeological Sources

Archaeological sources are divided into four types :

1. Inscriptions. 2. Coins. 3. Monuments. 4. Other ruins.

3. Name some native literary works.

Ans:- Kautilya's 'Arthashastra', King Hala's 'Gathaspathasathi', Vishaka Dutta's 'Mudrarakshas', Kalhana's 'Rajatarangini', Banabhatta's 'Harsha Charitha', Barani's Tarikh-i-Firuzshahi, Chand Bhardayi's 'Prithiviraja Raso', Pampa's 'Vikramarjunavijaya', sangam literature, and many other such literary works can be named as native literature.

4. Name any two foreign writers.

Ans:- Megasthanese (Indica), Fa-hien (Gho-ko-ki), Hiuen Tsang (Si-yu-ki), Tolemy (Geography), Ferishta (Tarikh-i-Ferishtha), Babar (Tuzk-e-Babri).

5. What is the source which has more reliability for writing history?

Ans:- Inscriptions are more reliable as these have a direct relationship with then events. Ex- written on stone, rock, metal, ivory, terracotta and other materials that last longer.

6. Explain the importance of coins in the writing of history.

Ans:- The importance of coins in the writing of history-

- Coins are helpful in understanding the geographical extent of the ruler's kingdom that minted the coins.
- They also aid us in knowing the language of administration.

3. Help to find out the titles that the kings.
4. Help possessed their religion.
5. Help us to assess their economic conditions of the times.
6. Coins help to find out metal technology in vogue of the particular kingdoms.

7. What are the aspects on which monuments throw more light?

Ans:- The monuments throw light on then contemporary religious aspects, technology, economic growth, scientific knowledge and creativity achieved.

8. By what method, the age of biological fossils can be decided?

Ans:- By applying carbon-14 dating procedure on the biological ruins (dead animals, birds and trees) found in these sites, one can arrive at the accurate period of the ruins.

9. What are archaeological sources? Explain.

Ans:- Archaeological sources are the inscriptions, coins, monuments, pots and pans and other artifacts that have been obtained during archaeological excavations.

They provide us information about religion, culture, economy, administration, technology and other aspects of that period. Eg. Inscriptions of Ashoka, coins and basadi, stupas of kings.

10. What is excavation?

Ans:- The hidden things in the earth are dug out by using scientific methods. This process is called as excavation.

11. What is Inscriptions?

Ans:- Inscriptions mean engraved writing. Inscriptions are written on stone, rock, metal, ivory, terracotta and other materials that last longer.

12. How do we know commercial contact between South India and Romans was there?

Ans:- In the excavations conducted at Arikamedu and Patanam in Tamilnadu a large number of evidences were found that speak of commercial contact

between South India and Romans.

13. What is history?

Ans- History is a systematic study of the past.

14. Historian is like an advocate. Justify.

Ans:- The advocates present their arguments on the basis of followed evidences and sources related to their case. Similarly, historians collect the sources, subject them to critical examination, analysis and then write the history. So Historians are like advocates.

2. GEOGRAPHICAL FEATURES AND PRE HISTORIC INDIA

I. Fill in the blanks:

1. Geographically, India is a _____
2. Signs of ashes have been found in caves of _____
3. The implements of the Middle Stone Age are called _____
4. _____ river separates India into two - Malwa plateau and the Deccan Plateau, in the south.
5. About _____ years ago a major change took place in the Earth's environment.

Ans:- (1) sub-continent and a peninsula, (2) Kurnool, (3) delicate stone implements. (4) The Narmada (5) 12,000

I. Choose the correct answers for the following

1. **India is a sub-continent occupying a huge area in southern part of _____ continent**
  - a) America   b) Asian
  - c) Africa   d) Antarctica
2. **The river which separates India into two plateaus.**
  - a) Godavari   b) Cauveri
  - c) Krishna   d) Narmada
3. **A major change took place in the world's environment _____ years ago.**
  - a) 12,000   b) 14,000
  - c) 8,000   d) 10,000
4. **India's c**
  - a) 15,100KM   b) 8716KM
  - c) 6,100KM   d) 7,416KM

_____ coast.

- a) Coromandal   b) Malabar
c) WestCost   d) EastCoast

II. Answer the following questions in brief.

1. Describe the geographical features of India briefly.

Ans:- The geographical features of India are
(a) Himalayan range- The Himalayas help to preserve the safety of India.

(b) The flat Indo-Gangetic plains are an extremely fertile area. The ancient Indus Valley civilizations and Vedic period flourished here.

(c) The Deccan Plateau in the South- The Narmada River separates India into two plateaus, Malwa and Deccan.

(d) The Coastal region- The Indian kms. The numerous ports on this time immemorial to have sea trade with India.

2. What are the valleys through which the attacks on India have taken place?

Ans:- Bolan and Khyber passes in the Himalayas are the valleys through attacks on India have taken place.

3. What is meant by 'Prehistoric Age'?

Ans:- The period before the discovery of the art of writing is called 'Prehistoric Age'. We do not find evidence to the linguistic development or the use of script of this age.

4. How did animal husbandry and dairying start?

Ans:- 12,000 years ago, the earth's temperature began to gradually increase due to major change in the world's environment. This led to the development of grasslands in many places. Birds and animals began to multiply in unprecedented numbers. Man began to observe their nature, food habits and the way they multiplied. This was the way the practices of animal husbandry and dairy farming began.

5. The different periods of prehistory have been given various names by archaeologists. What are they?

Ans:- The period of prehistory has been divided into three stages.

(a) Old Stone Age, (b) Middle Stone Age and (c) New Stone Age.

The **Old Stone Age** stretched over a period of 12,000 years. This long duration has been divided into three stages called 1) the Early, 2) Middle and 3) Late Old Stone Age.

6. Name the neighboring countries of India.

Ans:- Pakistan, Afghanistan, China, Nepal, Bhutan, Bangladesh and Myanmar the neighboring countries of India.

7. What is the importance of the Himalayas in Indian History?

Ans:- a) The snow-capped mountains in the North include some of the tallest mountain peaks in the world.

b) They help to preserve the safety and security of India.

9. What is the importance of coastal

Ans:- a) The numerous ports on this time immemorial.

b) Foreign trade was carried on in those days only through sea-routes.

c) As a result, port towns flourished resulting in the rise of powerful kingdoms in South like the Pandyas, the Cheras and the Cholas.

10. What is a peninsula?

Ans:- A place surrounded by water on three sides and land on one side is called a peninsula. Eg: India.

11. How do we get to know about such industrial sites?

Ans:- Usually we get to see stone tools around rocky areas. People might have rejected some rocks as unsuitable for their tools. Heaps of broken rock or stone-chips obtained during the creation of implements abound in such areas. It is possible that people lived for a long time

in these places. These sites are called residential and industrial sites.

III. Match the Following-

A

B

1. Bolan & Khyber -	a) Stone Age.
2. Art of writing -	b) Himalaya
3. Stone Weapons -	c) Passes
4. Tallest Mountain Peaks -	d) New Stone Age

Ans:- 1- c) passes, 2- d)New Stone Age, 3- a) Stone Age 4- b)Himalaya.

3. ANCIENT CIVILIZATIONS OF INDIA

I. Complete the following sentences :

- The Fertile land that is near Bolan Pass _____.
- Harappa was found in the _____ Valley of Punjab.
- Harappan people depended on agriculture and _____.
- The Oldest Veda is _____.
- The priest who conducted yagnas was called as _____ in Rig-Veda.
- The slokas of Rigveda are called _____.
- Veda means _____.
- During Vedic Period the leaders had organizations called _____.

Ans: (1) Mehrgarh (2) Sindhu (3) trade (4) Rig Veda (5) Hothar (6) Suktas (7) knowledge (8) Sabha and Samithi

II. Choose the correct answers for the following

1. The world's oldest literary works are the

a) Ramayana	b)Mahabharatha
c) Upanishad	d) Veda

2. Rigveda is the most ancient. It is about _____ years old

a) 4500	b)3500
c) 1500	d) 6000

3. During Vedic period all the literary works were in _____ Language

a) Kannada	b)Prakrit
c) Sanskrit	d) Pali

4. Women scholars were called _____ during Vedic Period

a) Mata	b)Brahmavadini

c) Arye d) Acharye

5. The king and the Princes Celebrated _____ Sacrifices to conquer all the territories.

a) Rajasooya	b) Ashwamedha
c) Vajapeya	d) Sarvamedha.

Ans:- 1. d) Veda 2. b) 3500 3. C) Sanskrit 4. B) Brahmavadini 5. B) Ashwamedha

III. Match the Following

A

B

1. Gramini	- a) Tribal Communities
2. Arya	- b) Capital of Kauravas
3. Bharathajana	- c) Teacher
4. Hastinapur	- d) Respectable
5. Purohith	- e) Village Head

Ans:- 1. e) Village Head,

2. d) Respectable,

3. a) Tribal Communities,

4. b) Capital of Kauravas,

5. c) Teacher.

III. Answer briefly:

1. Write on the special features of Harappa cities.

Ans:- The lower town in the low lying area of the city was the place of habitation of the people.

- It was constructed in a very methodical manner
- Systematically laid-out houses almost every person lived in either one or two stored house
- The houses were built of bricks and had strong walls
- There were rooms all around the courtyard inside
- The main door faced the streets
- There were bathrooms in the houses.

2. Write a note on the great bath of Mohenjo-Daro.

Ans:- Mohenjodaro was one of the cities, had a swimming pool. Scholars have called this the Great Bath.

- It was built of brick so as to prevent the seepage of water from the pool.
- The bath has steps on two sides to go down and has rooms all-round the water was probably supplied to the bath by a well and used water was let out.
- Probably very important people took bath in this pool on special occasions.

3. How was the nature of town plan during Harappa civilization?

- Harappa had a perfect town planning. The lower town in the low lying area of the city was the place of habitation of the people, systematically laid-out houses, roads and drains are found here.
- The houses are one or two-storied built of bricks with strong walls.
- There were rooms all around the courtyard inside.
- The main door faced the street and none of the windows opened onto the streets
- The cities had a neatly laid out underground sewage system.
- The drains were built of bricks and covered with stone slabs.
- The gutter of each house was linked to main drain outsides.
- Holes were created in the drains to enable timely cleaning of them.

4. Name the Vedas.

Ans: There are four Vedas.

They are Rig Veda, Sama Veda, Yajur Veda and Atharva Veda.

5. What Yajna and Yagas were important during the Vedic period?

Ans:- Rajasuya, Vajapeya, Sarvamedha and Ashwamedha were the yajnas and yagas common during the Vedic Age.

6. Name the professions of the post Vedic period.

Ans: The people in the later Vedic Age had learnt cultivation of rice. Many professions like trade, goldsmith, basket-weavers, rope-weavers, cloth-weavers, carpenters and potters. There were servants, astrologers, flute players, dancers and merchants.

7. Name the prominent women scholars during Vedic period.

Ans:- Prominent women scholars were Apala, Lopamudra, Ghosha, Maithreyi Gargi and Vishwavara.

8. What was the role of the sabha and samithi during Vedic Period?

Ans:- During Vedic Period leaders had

organizations called the sabha and the samithi to advise them on administrative matter. The Sabha had a broad representation of the people whereas the samithi was a political organization having a few people engaged in specific administrative tasks.

9. Describe briefly the village administration of the Vedic Period.

Ans:- The basic unit of the administration was the village and the gramini was the head. A group of villages called the "Vish" and the "Vishayapathi" was its head. Many vishyas come together to form Jana or Kingdom. This was ruled by a King who would be called "Raja", "Rajan" or "Gopa".

10. How Harappan civilization comes to an end?

Ans:- Some Historians feel the dried rivers as the reason, and others feel that changed course of rivers was the reason. Other historians have cited the destruction of forests as the cause. Probably inundation by floods could be the reason.

4. ANCIENT CIVILIZATIONS OF THE WORLD

I. Complete the following sentences by using suitable words in the blanks:

1. Hieroglyphics are called _____.
2. The kings who ruled Egypt are called _____.
3. The Greeks referred to Mesopotamia as _____.
4. The most famous king of the Amorites is _____.
5. The River _____ was called as sorrow of China / China's sorrow
6. The main source of the law of Hammurabi is the rock edicts found in _____.
7. Mesopotamian civilization flourished on the banks of _____ and _____ rivers.

Ans:- (1) sacred writing (2) Pharaohs (3) land between the rivers (4) Hammurabi (5) Hwang -Ho (6) 1901 (7) Euphrates, Tigris.

II. Match the following :

A

B

1. Hwang Ho River	a. Mesopotamia
2. Cuneiform	b. King of the Amorites
3. Cleopatra	c. Shang
4. Hammurabi	d. China
5. Chinese dynasty	e. The last Egyptian queen.

Ans:- 1. d) China. 2. a) Mesopotamia 3. e) The last Egyptian queen 4. b) King of the Amorites 5. c) Shang.

III. Answer in brief the following questions :**1. How are 'mummies' preserved?**

Ans: - The dead body would be smeared with various chemicals and wrapped with a thin cloth. The entire body was in this way preserved

2. Write a paragraph on the Pyramids.

Ans:- Tall towers were built on the graves using huge blocks of stone in order to protect the eternal sleep of the dead. Kings and wealthy people vied with each other to build taller and taller towers. The Greeks called these structures 'Pyramids'.

3. How was 'Hwang Ho River' China's sorrow?

Ans:- The river Hwang Ho which led to the establishment of the Chinese civilization was known as china's Sorrow. After the floods this river changed its course in an unpredictable manner and inundate houses agricultural lands it would render all the canals useless. This was the reason the people of that area referred to it as the symbol of sorrow.

4. Who were known as pharaohs?

Ans:- The king of Egypt were called pharaohs

5. Who found the cities of Alexandria?

Ans:- One of Alexander's military generals declared himself the king of Egypt and founded the cities of Alexandria.

6. Name of the two rivers of Mesopotamia.

Ans:- Euphrates and Tigris.

7. What is the Meaning of the word Mesopotamia?

Ans:- Land between the rivers .

8. Who created the hanging Garden at Babylonia?

Ans:- Nebuchadnezzar II

9. What is Ziggurat?

Ans: Ziggurat is the of worshiping places of Mesopotamians

10. Write a short note on the hanging Garden of Babylonia.

- The legendary Hanging Gardens were created on the bank of the river Euphrates around 7th century BC.
- This is one of the seven wonders of the old world.
- Most of the scholars are of the view that king Nebuchadnezzar II was the creator of the garden.
- The trees and bushes were grown at different levels of Ziggurats.
- When the branches hung at different levels and swayed they gave the on looker an impression of being a hanging garden.

11. Write a short note on "The Great Wall of China".

Ans:- To protect the small provinces from seven big states a huge wall was constructed along will boundary for protection. Emperor Qin Shihuang ordered that the wall of the northern Chinese state be connected. The contribution of the great wall began in the 7th century and continued till the 16th century. It stretched to more than 5000 kms.

12. What is cuneiform script?

Ans:- The angular writing of Mesopotamia is cuneiform script

13. How was the river Nile Played an important role in the History of Egypt?

Ans:- River Nile would transform the Nile valley into a huge lake. After the valley dried up in summer, a fertile layer of clay soil would form the grazing field and neighboring agricultural lands. This

fertile land provided food for the population of the first town in the area. Hence it was responsible for the development of a complex system of irrigation throughout the land.

14. Write briefly about “The law of codes of Hammurabi”.

Ans:- Hammurabi's law enforced the logic of “An Eye for an eye and tooth for a tooth. Hammurabi's law codes are one among the most ancient of the codes available to them they were probably written to protect the rights of all sections of Babylonian society.

5. GREEK, ROMAN AND AMERICAN CIVILIZATIONS

I. Complete the following sentences by using suitable words in the blanks:

1. The epics written by Homer are the Illiad and _____.
2. The Greeks referred to dictators as _____.
3. The one who laid the foundation for the study of medicine is _____.
4. The first to have analysed history was _____.
5. ‘Princeps’ means _____.
6. The language of the Romans is _____.
7. The Stone Sculptures of the Mayan Civilization are _____.
8. Texcoco is a _____ in Mexico.
9. The leader of the Incas was _____.
10. The ruling deity of the Incas was _____.

Ans: (1) Odyssey (2) tyrants (3) Hippocrates (4) Herodotus (5) the first citizen of the State (6) Latin (7) steles (8) lake (9) Tupec (10) Sun God.

II. Answer in brief the following questions:

1. Explain the contributions of Homer to Greek literature.

Ans:- Homer wrote two epics the Illiad and Odyssey These epics describe the life and Intuitions of the Time. The Illiad narrates the siege of Troy and its destruction.

The odyssey in great detail deals with the adventures of Odysseus while on his returned from troy.

2. Name the Greek city-states.

Ans- Athens, Sparta, Macedonia and Thebes.

3. Describe the features of the Roman republic.

Ans:- Rome was under the rule of a Monarch The Roman's had assembly and a ‘Senate’ as two political advisory institutions. The Assembly was made up of all middle aged men. Whereas the senate was an elite institutions which was very influential. The senate had the power to reject the proposals of the Assembly and the king. In the 6th century B.C monarchy was abolished and a republic was established.

4. Which are the civilizations of ancient Columbia?

Ans:- Maya, Aztec and Inca are the civilizations of ancient Columbia.

5. Who are the ‘Mayas’?

Ans:- The Americans – Indian aborigines of Yucutan of Mexico are called the mayas.

6. How were the Aztecs worshippers of Nature?

Ans:- The Aztecs were worshippers of nature. They tried to please God in many ways. One of them was human sacrifice.

7. Name the different tribes of Greek.

Ans- The Achaeans the Lonians and the dorians are the different names of Greek tribes.

8. Who was Alexander? What was his ambition?

Ans:- Alexander was the king of Macedonia in Greece. He wanted to conquer Persia and India.

9. Who are the famous philosophers of Greek Civilizations?

Ans:- Socrates, Plato and Aristotle are the famous Greek Philosophers.

10. Name the institution established by

Aristotle.

Ans:- Aristotle established an education Institution named "Lyseum" in Athens

11. Write a short note on Alexander.

Ans;- He was the King of Macedonia in Greece. In his short lived life, he set out to conquer the whole world. He was successful in building a huge empire. He defeated the Persian army and advanced towards India. After fighting on the Indian borders while on his return to Greece Alexander died at Babylonia in 323BC.

12. What are the objects worshipped by the Inca People?

Ans:- People of Inca Civilization Worshipped objects like the moon, the stars and lighting.

13. Write briefly about the philosophy of Socrates.

Ans:- Socrates was the philosopher who taught the western world to think logically "Knowledge is Virtue" Virtue is knowledge this was the foundation of Socratic thought.

6. RISE OF JAINISM AND BUDDHISM

I. Complete the following sentences by using suitable words in the blanks:

- The first Jain Tirthankara was _____.
- Vardhamana was born at _____.
- Mahaveera attained _____ in his 42nd year.
- Mahaveera attained Nirvana at _____ in his 72nd year.
- The original name of Gautama Buddha was _____.
- Buddha delivered his first sermon at _____.
- The first sermon of Buddha is called _____.

Ans: 1- Rishabha 2 - Kundala 3- enlightenment (Kaivalya) 4 - Pavapuri 5 - Siddhartha 6-deer park in Saranath

7.Dharma Chakra Pravarthana

II. Answer in brief the following questions :

1. Write in detail about Mahaveera's life.

Ans: Vardhmana was born in Kundalagrama village in Vaishali. At the age of 30 he set out in search of truth and renounced his family and house. He wandered for twelve years in this quest. He meditated and punished his body by fasting. He achieved enlightenment at the age of 42. He controlled his senses and achieved power over comfort and pain so he was called 'Mahaveer' and became a 'Jina'. He spent the rest of his life (thirty years) preaching his knowledge to the people. He attained nirvana in his 72nd year in Pavapuri of Bihar.

2. What are the triratnas?

Ans: Mahaveer preached three principles of behaviour. They are Samyaggyan, Samyagdarshan and Samyagcharite. These are called triratnas.

3. Name the sects among the Jains.

Ans: There are two sects among the Jains. They are Swetahmbar and Digambar.

4. What is the middle path?

Ans: Buddha realized that desire was the root cause of sorrow. Only by the liberation of desires could a peaceful life be led. Buddha preached eight fold paths for eliminating desires. This is called the Middle path.

5. Who were the people influenced by the new religion?

Ans: Wealthy merchants, artisans and common people were influenced by the new religion.

6. Write a note on the Tripitikas.

Ans: After Buddha's death, his followers collected his teachings and tradition in the form of Tripitikas. These are Vinaya, Dharma and Abhidhamma pitakas. Over a period of time, disagreements developed in the teachings and different branches of Buddhism sprang up. Thus Hinayana, Mahayana, Vajrayana and their sutras came into being.

POLITICAL SCIENCE

1. MEANING AND IMPORTANCE OF POLITICAL SCIENCE

I. Fill up the blanks :

1. The word Politics was derived from the Greek word _____ .
2. 'Republic' is written by _____ .
3. Aristotle wrote a book on political science and it is called as _____ .
4. Kaoutilya's work relating to political science is _____ .

Ans: (1)-Polis; (2)-Plato; 3) - The Politics; (4) - Arthashastra

II. Answer the following questions :

1. What is political Science?

Ans:- Political science is one of the branch of social science dealing with the political activities of man.

2. Who began the systematic study of Political Science?

Ans:- The Greek began the systematic study of Political Science

3. Who is called the Father Political Science?

Ans:- Aristotle the Greek Philosopher is called Father of Political science.

4. Give a definition of Political Science.

Ans:- (a) Political science is the subject which deals with the affairs of the city state and its working.

(b) It is the study of the state in the past, present and future, of political organization, political functions and political Theories.

5. Mention any one use of studying Political Science?

Ans: The study of Political Science helps us in the following ways.

- It helps to understand the birth and growth of a state.
- It provides information about the origin and development of ideas such as monarchy, freedom, justice, laws, equality, good government, wars and

peace etc.

- It provides information about the structure and functions of the state and governments.
- Political Science provides knowledge the Constitutions and laws of the state.
- Political Science helps to understand about the organs of the government i.e., Legislature, Executive and Judiciary and their functions.
- The knowledge of political science helps to raise good leadership and good citizenry.
- Political Science helps to understand the important Political institutions like political parties, federation and local bodies.

2. PUBLIC ADMINISTRATION

I. Fill in the blanks :

1. The father of Public Administration is _____ .
2. The word Public Administration is used for the first time by _____ .
3. The members of Union Public Service Commission are appointed by _____ .
4. _____ article of the constitution discusses the state public service commission
5. The Head of the state secretariat is _____ .
6. KPSC main office is in _____
7. _____ is the political head of union administration.
8. The Police department comes under the _____ .

Ans:- 1) Woodrow Wilson, 2) Alexander Hamilton, 3) The President, 4) 315, 5) The Chief Secretary, 6) Bengaluru, 7) Prime Minister, 8) Home Ministry

II. Discuss the following in groups and answer:

1. Public Administration is today's need. Discuss.

- The life cycle of human beings depends on Public Administration. It is the heart of a state. There is no state without Public Administration.
- The holistic development of human society and the survival of civic society

depend on effective Public Administration.

- It takes care of providing basic facilities, education, employment opportunities, protects the state and ensures economic equality.

2. Public Administration is spread across the birth and death of an individual. Prove it.

Ans:- * It maintains civil order and peace by protecting the life and property of citizens.

- * It takes care of providing basic facilities, education, employment opportunities, protects the state and ensures economic equality. It provides numerous services like this.

3. Explain the Recruitment process.

Ans: According to Staff Administration experts, there are two types of recruitment:

A. Direct Recruitment (External Recruitment)- Recruiting eligible candidates through competitive examinations.

B. Internal Recruitment (Recruitment by promotion)- Selecting the eligible in-service personnel to higher positions.

4. What is public administration?

Ans:- Public Administration is related to the total functioning of the government. Public Administration is that part of the government that runs day to day functioning of the state.

5. Explain the importance of Public Administration.

Ans:- The following explain the importance of Public Administration:

1. Public Administration is the Pillar of the Government.
2. It serves various functions in the interest of the public.
3. Implementation of Law and policies.
4. Necessary to protect Social Security.
5. Support Legislature and Executive.

7. Explain POSD CORB perspective.

Ans:- Luther Gulick explains the scope of Public Administration through English letters: **POSD CORB**. Each letter explains

the function of Public Administration.

1. **P-Planning.**
2. **O-Organization**
3. **S-Staffing.**
4. **D-Direction.**
5. **Co-Coordination.**
6. **R-Reporting.**
7. **B-Budgeting.**

8. What are the types of training given to personals?

1. Formal and Informal Training.
2. Pre-Service and Post-Beginning of Service training.
3. Short term and Long term training.
4. Departmental and Central institutes' training.
5. Skill training and Background training.

9. What are the functions of Union Public Service Commission?

1. Conducting exams for the recruitment of Group A and B officers of central government.
2. Conducting interviews for direct recruitment.
3. Advising the central government on issues related to promotion and transfer.
4. Advising government on initiation of disciplinary actions against erring government employees.
5. On the direction of the President, advising the government any needed issue.

10. What is the role and functions of the Central Secretariat?

1. Secretariat is an organization that aids the government in fulfilling its aims. It advises the minister in framing policies.
2. Secretariat aids the minister in performing his legislative duties.
3. Secretariat frames the regulations of administration.
4. Secretariat analyses the problems carefully.
5. Prepares the Budget by keeping close relationship with the finance department.
6. Secretariat works as the bridge between the central government and the state governments.

SOCIOLOGY

1. INTRODUCTION TO SOCIOLOGY

I. Fill in the blanks:

1. Man is _____ being.
2. 'Logos' means _____.
3. The Father of Sociology is _____.
4. _____ is called as the advocate of 'Conflict Theory'
5. Annihilation of caste was written by _____.

Ans:- 1) Social, 2) science or study, 3) August Comte, 4) Karl Marx, 5) B.R. Ambedkar,

II. Answer the following sentences :

1. Who is called as the Father of Sociology?

Ans:- August Comte is called as 'the father of Sociology'.

2. Describe the nature of Sociology. Or Write the features of the Sociology?

1. Sociology is a social science and not a physical science
2. Sociology is a definitive study but not a directive study.
3. Sociology is a pure science and not an applied science.
4. Sociology is an intangible science and not a tangible science.
5. Sociology is a general science and not a special science.

3. What is Sociology?

Ans:- Sociology as the study of human society.

4. Name the important early Sociologists.

Ans:- August Comte, Karl Marx, Emile Durkheim, Max Weber are some of early sociologists.

5. Name the important Indian Sociologists.

Ans:- Dr B.R. Ambedkar, G. S Ghurye, M.N. Srinivas, C Parvathamma, Iravati Karve, Ar.R Desai, are some of the important Indian Sociologistst.

6. Write the differences between animals and human beings.

Ans:- Apparent differences in body

structure and rate of growth, food consumption, creativity, and evolution in brain can be noticed.

III. Answer the following in four or five sentences:

1. Human beings are social beings. Explain.

Ans:- There is no society without individual and there is no individual without society. No individual can live alone on the Earth. Since a human being is a social being, he always longs to live with other human being. The social living is necessary for the well-being and growth. Hence, human society is called as 'a web of social relationships'.

2. Explain the relationship between Sociology and History.

Ans:- Sociology and History are interrelated. History is the recreation of the life of a past society. Sociology is the recreation of contemporary society. Sociology supports historians by providing scientific knowledge of various social institutions and their roles and functions.

3. What does Sociology study? Write about importance of Sociology.

- Sociology studies human society scientifically.
- Supplements the personality development.
- Sociology aids the proper understanding of social processes by studying the religion, traditions, culture, social rules and regulations.
- Aids in understanding social problems and their solutions.
- Sociology supports the effective implementation of development programmes.

4. What books were written by Karl Marx?

- Das Capital -1865,
- The Holy Family, the German Ideology- 1845,
- The Manifesto of the Communist Party - 1848.

5. Write a note on Ambedkar's early life.

Ans:- B.R. Ambedkar was born in Ambawade village of Maharashtra in 1891. He lost his mother at the age of six and grew up under the care of his aunt Meerabai and started his primary education at Satara. Ambedkar joined the popular Elphinstone High School of Mumbai and passed matriculation with first class in 1907. He married Ramabai. With the help of a scholarship awarded by Maharaja of rupees twenty five, Ambedkar earned his B.A and M.A degrees. He received his P.hd from Columbia University in 1916.

6. Write a note on prominent sociologist from Karnataka.

Ans:- C. Parvathamma is the prominent contemporary sociologist from Karnataka. She was born at Syagalli village of present Davanagere district. She made genuine attempts to spread the learning of Sociology across Karnataka proves her commitment and sense social concerns. Her major contributions are 'Politics and Religion',

7. Write a note on noted Indian Sociologist M.N.Srinivas.

Ans: - M.N.Srinivas popularised the 'field based sociological studies' in India. While he was studying at Stanford University, his field study notes were lost in arson due to agitation of the students. Based on his memory of the field work done, he wrote 'A Remembered Village' in 1976. Under the guidance of his teacher Radcliffe Brown, he wrote a book titled "The Religion and Society of Kodavas of South India" in 1952. His major contributions are: The Religion and Society of Kodavas of South India-1952, Indian Villages, Social Change in Modern India -1966, Remembered Village -1976.

2. CULTURE

I. Fill in the blanks with appropriate words:

1. Culture means _____
2. Customs mean _____ activities.
3. _____ in diversity is found in

India.

4. _____ relationship is found between culture and society.
5. Culture is the _____ of transfer of ideas from generation to generation.

Ans:- 1. a life pattern of a group of people, 2. Daily routine activities, 3. Unity, 4. Good, 5. Medium.

II. Answer the following in a sentence:

1. What is culture?

Ans:- Culture means the transfer of knowledge, experience, belief, value, behaviour, hierarchy, relationship from generation to generation.

2. Give examples of cultural diversity present in your neighbourhood.

Ans- Examples of cultural diversity – 1) Fairs 2) Republic day celebrations 3) multi languages, 4) Various labourers working together in factory set up.

3. Who divided the culture into two groups?

Ans: - Ogburn divides culture into 2 groups, called material and non-material culture.

4. What is material culture?

Ans:- Material culture is created by human beings by converting natural resources into manmade structures like House, building, bridge, road, dam, machines, production centres, industries, computer, technology and others.

5. What is non-material culture?

Ans:- Non material culture means human achievements. Tradition, belief, ritual and custom, moral values, ideals, Art, literature, religion, language and many others are examples of non-material culture.

III. Answer the following in four five sentences.

1. What is a custom? Give examples.

Ans:- Culture is made up of beliefs, values, rules, social conventions and morals. These can be collectively being called

customs and traditions.

Ex- Conventions and moral codes are a part of customs and traditions.

2. Explain the cultural diversity.

- 1) Fairs are the most important cultural rituals of rural societies of India. People participate in the fairs irrespective of their caste, creed and language.
- 2) During Republic day celebrations, the entire nation's cultural diversity is showcased.
- 3) We have multi languages, so children learn more than two three languages. This learning not only involves that language, but it also includes the culture of that language.
- 4) Various labourers working together in factory set up. Children growing up in this multi-cultural social set up learn to mark festivals and other rituals of the social groups present there. This aids respecting the cultural diversity.

3. Explain the features of Culture.

- Ans:-
1. Culture is abstract.
  2. Culture is not personal, it is social.
  3. Culture does not come by birth, Culture is learnt.
  4. Culture means co-existence.
  5. Culture is continuous.
  6. Culture is diverse: Every social group has its own culture.

4. Culture and society are two faces of the same coin. How?

Ans:- Culture and society are two face of the same coin. Culture makes human beings different from other animals. Social controls in a society are based on cultural aspects. The social controls define the human behaviour. Individual in a society have memberships in various social institutions. Every institution regulates the behaviour of the individual through its cultural tools. For example our interactions with elders are guided by culture prevalent in our families and society.

5. Explain the features of fair.

Ans: - Fairs are the most important cultural rituals of rural societies of India. A fair is

not only a religious expression; it also functions as a temporary market for the neighbouring villages. People participate in the fairs irrespective of their caste, creed and language. Fairs reinforce social relationships. Often fairs have people with different language and culture displaying their skills in the form of circus. The groups of people who participate in these fairs belong to different language, custom and culture groups. But they assemble in these fairs to celebrate. They also appear to be showcasing our constitutions' desire of achieving unity in diversity.

GEOGRAPHY

1. THE EARTH-OUR LIVING PLANET.

I. Fill in the blanks with suitable answer:

1. The total geographical area of the Earth is _____ Sq. Kms.
2. The shape of the Earth is _____.
3. The equatorial and polar diameters of the Earth is and _____ Kms.
4. The $23\frac{1}{2}^{\circ}$ North latitude is called as _____.
5. The Indian Standard Time is based on _____ longitude.

Ans: (1) 510 million (2) Geoid (3) 12756, 12714 (4) Tropic of Cancer (5) $82\frac{1}{2}^{\circ}$ East.

II. Answer the following questions briefly:

1. Why the Earth called 'Living Planet'?

Ans:- The Earth is the home for all forms of life like plants, animals and human beings because of its suitable distance from the Sun, range of temperature, life supporting gases, atmosphere, water

cycle, etc. It is the only planet that supports life that is why it is called 'Living Planet'.

2. Why are the Northern and Southern hemispheres called Land and Water Hemispheres?

Ans:- The Northern hemisphere has 60% of Land and 40% of Water. So it is called the Land hemisphere. The Southern Hemisphere has 81% of water and 19% of Land so it is called water Hemisphere.

3. What are latitudes and longitudes?

joins all the places which have the same angular distance north or South of the equator.

right angle joining the north and south are called Longitudes.

4. Mention the difference between local time and standard time.

Ans:- **Local time** : The time according to the longitude of a place or according to the position of sun at that place is known as the Local time .

Standard Time: Uniform time is based on the central meridian of the country or the Meridian on which the most important city is located. This uniform time which is followed throughout a country is called Standard time.

5. What is the International Date Line?

diametrically opposite to the G.M.T was

the 180° meridian but makes short detours in Order to avoid land masses

airplanes.

III. Define the following:

1. Unique planet:- The Earth is the home for all forms of life like plants, animals and human beings so it is called living planet , watery planet , Blue planet, Unique planet.

2. Size of the Earth:- The Earth is the Fifth largest planet in the sun's family. The diameter of the Earth is approximately 4 times greater than the moon and it is around 107 times less than that the sun.

3. Geoid: The Earth's shape is often described as geoid; which literally means Earth shaped or oblate spheroid. The Earth is flattened at the poles and bulges at equator.

4. Continents: The land bodies of the earth are known as continents. There are 7 continents namely, Asia, Africa, Antarctica, Australia, Europe, South America. Asia is the largest continent in the world and Australia is the smallest continent in the world.

5. Prime Meridian: The meridian passing through Greenwich (England has been chosen as prime meridian. It is marked as 0° Longitude.

6. Indian Standard Time:- In India 82½° East Longitude is considered as the standard meridian of the country. It passes through Allahabad of Uttar Pradesh. It is 5hours and 30minutes ahead of G.M.T.

IV. Multiple Questions.

1. The total geographical area of the Earth is.

- a) 510 million Sq.kms
- b) 550 million Sq.kms
- c) 610million Sq.kms
- d) 650 million Sq.kms

2. The shape of the Earth is.

- a) Circular
- b) Square
- c) triangle
- d) Geoid

3. The Equatorial diameter of the Earth is _____ Kms

- a) 12,756
- b) 12,576
- c) 12,646
- d) 12,446

4. There are _____ latitudes on the globe

- a) 180
- b) 181
- c) 360
- d) 90

5. The whole globe is divided into

time zones

- a) 25   b) 12   c) 20   d) 24

Ans:- 1. a) 510 million Sq.kms, 2. d) Geoid, 3. a) 12,756, 4. b)181, 5. d)24.

2. LITHOSPHERE

I. Fill in the blanks with suitable words:

- The continental crust is also called _____.
- Vast basin shaped volcanic mouth is _____.
- The most destructive earthquake waves are _____.
- Stalactites and Stalagmites are most common in _____.
- The Beaches are formed by _____ work.

Ans: (1) SIAL, (2) Caldera, (3) surface waves, (4) lime stone region, (5) sea waves.

II. Answer the following questions:

1. Mention the three major layers of the interior of the Earth.

Ans:- The three major layers of the interior of the Earth are-

- (1) The Crust   (2) The Mantle and
(3) The Core.**

2. Name the types of volcanoes on the basis of frequency of eruption.

Ans: On the basis of frequency of eruption volcanoes are classified into three types. They are-(1) **Active Volcanoes**, (2) **Dormant Volcanoes** and (3) **Extensive Volcanoes**.

3. Mention the important earthquake zones of the world.

Ans. The important earthquake zones of the world are-

- The Circum-Pacific Belt-Regions around the Pacific Ocean (New Zealand, Philippines, Japan, USA, Peru, etc.)
- The Mediterranean Belt- Regions around the Mediterranean Sea.
- The Himalayan Belt- The Siwalik regions of India.

4. What is weathering? Name the three

main types of weathering.

Ans: Weathering is the wearing away or breaking down or gradual disintegration of rocks by agents like temperature, rainfall, wind etc., present in the atmosphere.

The three types of weathering are as follows-

- Mechanical weathering,
- Chemical weathering and
- Biological weathering.

5. Name the landforms associated with the work of river.

Ans: The important landforms in the middle course of the river are Alluvial fans and Meanders. The important land forms in the Lower Course of the river are flood Plains, Natural Levees, Ox-bow lakes, Deltas.

III. Match the following:

A	B
1. SIMA	a) Earthquake
2. Sandstone	b) Yellow soil
3. Epicentre	c) Oceanic crust
4. Geyser	d) Sedimentary rock
5. Loess	e) Underground water

Ans: 1-c, 2-d, 3-a, 4-e, 5-b.

IV. Define the following:

1. Aqueous rocks: Sedimentary Rocks are also called aqueous rocks because they are formed in the water bodies like lakes, seas, and ocean beds.

2. 'Pacific ring of fire': Pacific ring of fire is a region of Volcanoes. The regions are The Coastal margins of the Pacific Ocean consisting of Philippines, Japan, USA, Central America, South America, etc.

3. Mechanical weathering: When the rock is broken and disintegrated without any chemical alteration, the process is called Physical weathering or Mechanical weathering. The important processes of mechanical weathering are Granular disintegration, Block disintegration and Exfoliation. The agents of mechanical weathering are temperature, wind, frost, etc.

4. Carbonaceous rocks: Coal is called carbonaceous rock. Organic sediments

are derived by the accumulation of remains of organisms, such as shells of marine organisms, remains of plants and animals, Example Carbonaceous rocks are coal and limestone.

5. **Tsunami:** Tsunami is a large sea wave occasionally experienced along the coasts of Japan and in other regions caused by underwater earthquake. In Japanese language 'Tsunami' means 'harbour waves'.
6. **Continental glacier:** Continental glaciers are extensive ice sheets found in Polar Regions E.g. Greenland and America.
7. **Hot spring:** Whenever warm or hot water comes out naturally it is called hot spring or thermal spring. They are usually found near the volcanic regions.

ECONOMICS

1. INTRODUCTION TO ECONOMICS

1. Fill in the blanks with suitable words:

1. The word 'Economics' originates from the Greek root words _____ and _____
2. The basic economic problems of every individual is _____ and _____.
3. The activities that generate income are _____.
4. Micro Economics is the study of _____ units.
5. Macro Economics is the study of _____ units.

Ans: (1) 'okos', 'nomos' (2) scarce resources and prioritize (3) economic activity (4) small (5) 'total' or 'large'.

II. Answer the following in a sentence each:

1. What is Economics?

Ans: Economics is a subject which studies daily economic activities of man.

2. Define scarcity?

Ans:- Scarcity is the fundamental economic problem of having seemingly unlimited human wants in a world of limited resources.

3. List the different economic activities.

Ans:- i. Production. ii. Consumption.
iii. Exchange. iv. Distribution.

4. When you buy a pen, which branch of Economics analyses your decision?

Ans:- Consumption.

5. Define Micro Economics?

Ans:- The word micro means very small and micro economics implies study of economics at a very small level. Micro economics is the study of decision making to use resources by individuals.

III. Answer the following in three or four sentences each:

1. What are economic activities?

Ans:- Man makes use of his skills and labours to earn money and satisfies his wants by utilizing that money. In order to earn money and wealth, and thereby satisfy his wants, man engages himself in various activities. These activities are called economic activities.

2. Why do we need to study Economics?

Ans: We need to study Economics because of the following important aspects-

- a) It helps to understand and solve problems of poverty, unemployment, economic inequality, etc.,
- b) It helps to solve the problem of what to produce, how to produce, whom to produce, etc.,
- c) Economics identifies the reason for the rise and fall of prices and the results of such fluctuations.
- d) Economics suggests ways to make use of limited resources with care and efficiency.

3. Differentiate between micro and macro economics?

Micro economics	Macro Economis
1. Micro economics studies individual buying and selling.	1. Macro economics studies about whole society.
2. The word micro means very small.	2. The word macro means 'total' or 'large'.
3. Examples.. individual,	3. Examples- national income,

households and business firms, decisions, satisfy of wants.

total consumption expenditure of the country, Inflation etc.

4. What are the basic economic problems?

Ans:- The problems in Economics arise due to scarcity of resources which forces us to make a suitable choice.

- i. What to produce?
- ii. How to produce?
- iii. For whom to produce?

5. What major economic decisions are taken by the government?

Ans:- Every government mainly decides- 1. The type and quantity of various goods produced depends upon the resource availability on the one hand and requirements of the people, on the other.

2. Government produces goods which cut the cost of production and efficient use of existing resources.
3. Government has to decide the distribution of scarce resources and goods and services among all individuals. For instance, it may be availability of food, basic education or primary health.

6. Why do we need to study Economies?

- Recognize the scarcity of resources against the unlimited wants;
- Prioritizing the use of resources and identifying more important and less importation
- Economize (save) on the use of resources and search for more efficient ways of using the resources;
- Engage in economic activity to support family as well as the country;
- Contribute to government's revenue and assist it in discharge of its developmental and welfare programmes;
- Understand socio-economic problems of the country like poverty, unemployment, inflation, etc., and try to provide solutions to the same; and
- Suggest better policies and better ways of implementing policies for bringing about desired growth and development of the country.

2. MEANING AND TYPES OF ECONOMY

I. Fill in the blanks with suitable words.

1. Economy refers to the nature of organization of _____.
2. NITI Ayog was set up in _____.
3. Free enterprise is a basic feature of _____ economy.
4. Good example of capitalist economy is _____.
5. Co-existence of public and private sectors is seen in _____.

Ans:- (1) economic activities in a society, (2) 2015, (3) Capitalist, (4) USA and many countries of Europe, (5) Mixed Economy.

II. Answer the following after discussing them in groups:

1. What is an economy?

Ans:- Economy is a man-made organization for the satisfaction of human wants.

2. Mention the features of capitalist economic system.

- i. Private property.
- ii. Freedom of enterprise
- iii. Consumer's Sovereignty.
- iv. Profit Motive.
- v. Competition, markets and prices.
- vi. Absence of government interference.

3. What are the defects of capitalist system?

- Capitalist system focused on profit.
- It emphasizes consumption- it doesn't always guarantee that the basic needs of a person will be met.
- It limits the government in enforcing air play rules.
- Monopoly.

4. What is planning?

Ans:- Planning mechanism is used by the government to prepare development plans and decide the roles to be played by the private and public sectors in the development of the economy. While the public sector is under the direct

control of the government and works as per production targets and plans formulated the private sector is supported through incentives, support and subsidies to work as per national priorities.

5. How are economies classified on the basis of level of development?

Ans:- On the basis of level of development, economies can be classified into two categories as (i) developed economy and (ii) developing economy.

Developed countries have higher national and per capita income, high savings and investment and therefore, high rate of capital formation.

Developing countries are low on the ladder of development. They are also called as underdeveloped, backward or poor countries. The national and per capita income in these countries is low.

6. How does government regulate the activities of the private sector in a mixed economy?

- Industrial policies of 1948 and 1956 formulated by the Indian government made the provision for coexistence of the public and private sectors, with a larger role for public sector. Basic and heavy industries were under the public sector. However, with the liberalisation of Indian economy since 1990s, the scope of private sector has further widened.
- The private unit's works with profit motivation, government which work with welfare objective.
- Public sector is under the direct control of the government.
- The government policies influence the prices significantly in a mixed economy.

7. What is disinvestment?

Ans:- Government is selling its shares of public sector industries, which is called disinvestment.

8. Why is India considered a developing economy?

- India has all features of developing economy.
- The national and per capita income in

India is low.

- We have backward agricultural and industrial sectors with low savings, investment and capital formation.
- India has low standard of living, poor health and sanitation, high infant mortality, high birth and death rates and poor infrastructure. So India considered a developing economy.

BUSINESS STUDIES

1. COMPONENTS OF BUSINESS STUDIES

I. Fill in the blanks with appropriate words in the following sentences:

1. The economic activity that provides technical or specialized personal services to the consumers is called_____.
2. In olden days the goods were exchanged for a goods, which was called _____ system of exchange.
3. The full responsibility of paper money vests with_____.
4. The emergence of communities and villages took place during_____ stage.
5. The main cause for International trade was _____ .
6. Trade and commerce contribute to the economic development of a country by paying _____ and _____ to the government.

Ans:- 1. Profession, 2. Barter, 3. Government, 4. Agricultural, 5. Industrial Revolution, 6. rates, taxes and duties.

II. Answer each of the following questions in two or three sentences:

1. What is an economic activity?

Ans:- The activities which are concerned with the production and exchange of goods and services are called economic activities.

2. Give the meaning of trade and Commerce.

Ans:- Trade: Trade is nothing but buying and selling of goods.

Commerce: Any economic activity of human being is considered commerce. It includes production, business, industries, banking etc.

3. What is meant by Barter system of exchange?

Ans:- The direct exchange of goods for goods or other things is called Barter system of exchange.

4. What is a profession?

Ans:- Profession is mainly concerned with rendering of specialized technical and personal services. Ex- Lawyers, doctors, chartered accountants etc.

5. What are aids to trade? Name them.

Ans:- The facilities which are helpful for the development of trade is called aids to trade. It includes such as transportation, banking, storage facilities, advertisement agencies, insurance etc.

6. What are craft guilds?

Ans:- A group/ organization of people who do the same profession/ job such as carpenters, blacksmith, weavers, builders came into existence are called craft guilds.

III. Answer each of the following questions in a paragraph:

1. How do production and exchange play a very important role in our daily life?

Ans:- Production and exchange play a very dominant role in our daily life. The producers produce goods according to the demand for their goods in the market. They want the help of market people, transportation, storage, advertisement etc. The distribution of goods and services is called exchange. Exchange is

connecting link between production and consumption.

2. Explain the different types of economic activities.

Ans:- Economic activities can be classified into 3 types they are:

Business: It is mainly concerned with production and exchange of goods and services.

Profession: It is mainly concerned with rendering of specialized technical and personal services. Eg: Lawyer, Teacher, Doctor etc.,

Employment: It is the work undertaken by the people under an employer for salary or wages. Eg: Agriculture laborers, Industrial laborers.

3. What are the difficulties of Barter System of exchange? How has money solved these problems?

Ans:- Barter system problems/ difficulties:

- Lack of double co-incidence of wants.
- Lack of common measures of value.
- Difficulty of sub division.
- Difficulty to store the goods or to transport.

Now money solved all these difficulties with its quality to evaluate, store, transfer value etc.

4. Which are the important stages of economic evolution? Briefly explain any one.

Ans:- The important stages of economic evolution are as follows.

- 1) Hunting and fishing stage.
- 2) Pastoral stage. 3) Agricultural stage.
- 4) Handicraft stage.
- 5) Barter system stage.
- 6) Money economy stage.
- 7) Town economy stage.
- 8) International trade stage.

1st Semester Summative Exam (Model)

Marks- 40

Subject:- Social Science

Time-90 Min.

I Four alternatives are given below. Choose the correct alternative and write the complete answer along with its number.

5X1=5

1. The first inscription obtained in the kannada language is -----
A) Halimidi   B) Talagunda   C) Aihole   D) Maski
2. The language of Roman's is _____
A) Greek   B) Roman   C) English   D) Latin
3. 'Republic' was the work of _____
A) Socrates   B) Plato   C) Euclid   D) Plutarch
4. Culture means
A) Cultivate   B) Good behavior   C) Traditions   D) customs
5. The Indian standard time is Based on
A) 23½° East Longitude   B) 23½° West Longitude
C) 82½° East Longitude   D) 82½° West Longitude

II. Answer the following questions in one or two sentences each.

7 x1=7

6. What is excavation?
7. Give an example to the foreign literature?
8. Give a definition of political science.
9. Give an example of the cultural diversity in your environment.
10. Why did sedimentary rocks is called 'aqueous rocks'?
11. Why the earth is called 'Living planet'?
12. A student buys a note book and writes in it, what kind of economic activity is this?

III. Answer the following questions in two or three sentences each.

6x2=12

13. How are Mummies preserved?
14. Why are the Northern and Southern hemispheres called 'Land' and 'Water' hemispheres?
15. What are the 'Triratnas'?
16. Name the important Indian Sociologists.
17. Explain the different types of economic activities?
18. Differentiate between micro and macro economics.

IV. Answer the following questions in six or seven sentences each .

3x3=9

19. Describe the special features of Harappa town.
20. Public administration is spread across the birth and death of an individual. Prove it.
21. 'The Earthquakes are very dangerous and destructive'- Explain.

VI. Answer the following questions in eight to ten sentences each.

4x1=4

22. Why is India considered a developing economy?

VII. 23. Draw a neat India Map and mark the following.

1+2=3

- A) River Narmada   B) Delhi

8ನೇ ತರಗತಿ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ಮಾಲಿಕೆ (ಹೊಸ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕ) 2ನೇ ಹೆಬ್ಬಾರ್ಡ್- 2018-19

ಬೀರೇಶ್ ಪಿ ಅರಕೇರಿ,
ಸಹ ಶಿಕ್ಷಕರು,
ಸರ್ಕಾರಿ (ಮಾಜಿ ಪುರಸಭೆ) ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ,
ದಾವಣಗೆರೆ ಉತ್ತರ.

ಕ್ರ.ಸಂ	ವಿಷಯಗಳು	ಪುಟ ಸಂಖ್ಯೆ
	ಇತಿಹಾಸ	
1	ಮೌರ್ಯರು ಮತ್ತು ಕುಶಾನರು	
2	ಗುಪ್ತರು ಮತ್ತು ವರ್ಧನರು	
3	ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ - ಶಾತವಾಹನರು, ಕದಂಬರು ಮತ್ತು ಗಂಗರು	
4	ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಮತ್ತು ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರು	
5	ಮಾನ್ಯಖೇಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು	
6	ಚೋಳರು ಮತ್ತು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರು	
	ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ	
1	ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು	
2	ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳು	
	ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ	
1	ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು	
2	ಸಮಾಜಗಳ ಪ್ರಕಾರಗಳು	
	ಭೂಗೋಳ ವಿಜ್ಞಾನ	
1	ವಾಯುಗೋಳ	
2	ಜಲಗೋಳ	
3	ಜೀವಗೋಳ	
	ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ	
1	ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಧಾಯ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳು	
2	ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆ	
	ವ್ಯವಹಾರ ಅಧ್ಯಯನ	
1	ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆ	
2	ವಿವಿಧ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಘಟನೆಗಳು	

ಇತಿಹಾಸ

ಅಧ್ಯಾಯ - 7

ಮೌರ್ಯರು ಮತ್ತು ಕುಶಾಣರು**I. ಕೆಳಕಂಡ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ.**

1. ಚಾಣಕ್ಯನು _____ ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದವನು.
2. ಮೆಗಸ್ತನಿಸನ ಕೃತಿ _____
3. ಮೌರ್ಯರ ರಾಜಧಾನಿ _____
4. ಕುಶಾಣ ರಾಜ ಮನೆತನದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ _____
5. ಕನಿಷ್ಠನ ರಾಜಾಜ್ಞಿಕೆಯ ಹೊಸ ಯುಗವನ್ನು _____ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
6. _____ ನು ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸ್ಥಾಪಕನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
7. ಕನಿಷ್ಠನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ _____ ಶಿಲ್ಪಕಲೆ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.
8. ಅಶೋಕನು _____ ರನ್ನು ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿದ್ದನು.
9. ಚಿನ್ನದ ನಾಣ್ಯಗಳನ್ನು ಟಂಕಿಸಿದ ದೊರೆ _____

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ಕೌಟಿಲ್ಯ/ ವಿಷ್ಣುಗುಪ್ತ 2) ಇಂಡಿಕಾ 3) ಪಾಟಲೀಪುತ್ರ 4) ಕುಜಲ ಕಡ್‌ಫೀಸಸ್ 5) ಶಕ ಯುಗ 6) ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ ಮೌರ್ಯ 7) ಗಾಂಧಾರ 8) ಧರ್ಮ ಮಹಾ ಮಾತ್ರರು 9) ವಿಮಾ ಕಡ್‌ ಪೀಸಸ್

II. ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಮೌರ್ಯರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಆಕರಗಳ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ. ಮೌರ್ಯರ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಆಕರಗಳು-

- ಮೆಗಸ್ತನಿಸನ 'ಇಂಡಿಕಾ'
- ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ,
- ವಿಶಾಖದತ್ತನ ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ,
- ಶ್ರೀಲಂಕಾದ ಬೌದ್ಧ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಾದ ದೀಪವಂಶ ಮತ್ತು ಮಹಾವಂಶ,
- ಅಶೋಕನ ಶಾಸನಗಳು.

2. ಅಶೋಕನ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಪಾಟಲೀಪುತ್ರ, ತಕ್ಷಶಿಲೆ, ಉಜ್ಜೈನಿ, ದಾಲಿ, ಸುವರ್ಣಗಿರಿ ಮತ್ತು ಗಿರ್ನಾರ್.

3. ಅಶೋಕನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮಹಾಶಯನೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾರಣವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ.

ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಶೋಕನನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಮಹಾಶಯ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

• ಕರುಣೆಯಂತಹ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳ ರಕ್ಷಕ- ಅಶೋಕನು ಕಳಿಂಗ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾ.ಶ.ಪೂ. 261ರಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧ ಸಾರಿದನು. ಕಳಿಂಗವನ್ನು ಅಶೋಕ ಗೆದ್ದನಾದರೂ, ಯುದ್ಧದ ಸಾವು ನೋವು ಅವನ ಮನಕಲಕಿತು.

• ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾಪಕ- ಕಳಿಂಗ ಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಮತ್ತೆಂದು ಯುದ್ಧ ಮಾಡದಿರಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ದಿಗ್ವಿಜಯಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮದ ವಿಜಯವೇ ಅತ್ಯುನ್ನತ ವಿಜಯವೆಂದು ಅಶೋಕನು ಭಾವಿಸಿದನು.

• ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ರಕ್ಷಕ- ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರೇರಿತನಾಗಿ ತನ್ನ ಉಳಿದ ಜೀವನವನ್ನು ಶಾಂತಿ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಗೆ ಮೀಸಲಿಟ್ಟನು.

• ಅಹಿಂಸಾವಾದಿ- ತನ್ನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿದನು.

• ಉತ್ತಮ ರಾಜ- ಅಶೋಕನು, ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಂತೆ ಎಂದು ಸಾರಿದನು.

• ಮೌಲ್ಯಧಾರಿತ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದ ರಾಜ- ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ವಿಧೇಯರಾಗಿರಬೇಕೆಂದೂ, ಗುರು ಹಿರಿಯರನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ, ದೀನರು ಮತ್ತು ಗುಲಾಮರ ಬಗೆಗೆ ದಯೆಯನ್ನು ತೋರುವಂತೆಯೂ ಹೇಳಿದನು. ತಾವೂ ಬದುಕಿ, ಇತರರನ್ನು ಬದುಕಲು ಬಿಡಿ ಎಂದು ಬೋಧಿಸಿದನು.

• ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ- ಸಿಲೋನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗ ರಾಹುಲ ಮತ್ತು ಮಗಳು ಸಂಘಮಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಸಾ.ಶ.ಪೂ. 250ರಲ್ಲಿ ಮೂರನೇ ಬೌದ್ಧ ಸಮ್ಮೇಳನವನ್ನು ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸಿದನು.

• ಕಲೆ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ- ಶಾಸನಗಳ ಪಿತಾಮಹ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ.

• ಭಾರತದಂತಹ ದೊಡ್ಡ ದೇಶವನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಆಳಿದ್ದನು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಅಶೋಕನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮಹಾಶಯ ಎಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಬಣ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

4. ಅಶೋಕನ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆ ಕೊಡಿ.

- ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.
- ಅಧಿಕಾರವು ರಾಜನಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿತ್ತು.
- ವಿಶಾಲ ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗವು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು.
- ಬಲಿಷ್ಠ ಗೂಢಚಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿತ್ತು.
- ರಾಜನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿ, ಪುರೋಹಿತ, ಸೇನಾಪತಿ ಮತ್ತು ಯುವರಾಜ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.
- ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಯುವರಾಜ ಅಥವಾ ರಾಜ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದರು.
- ತಕ್ಷಶಿಲೆ, ಉಜ್ಜೈನಿ, ದಾಲಿ, ಸುವರ್ಣಗಿರಿ ಮತ್ತು ಗಿರ್ನಾರ್‌ಗಳು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಆಡಳಿತ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.
- ರಜುಕ (ನ್ಯಾಯಿಕ ಅಧಿಕಾರಿ), ಯುಕ್ತ (ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿ) ಮೊದಲಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು.
- ರಾಜಧಾನಿ ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು 30 ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಆರು ಸಮಿತಿಗಳು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

5. ಕುಶಾಣರು ಯಾವ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು?

ಕುಶಾಣರು ಯೂಚಿ ಸಂತತಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಇವರು ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದ ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗದ ಮೂಲ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದರು.

6. ಕನಿಷ್ಠನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ವಿಸ್ತರಣೆ ಎಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹರಡಿತು?

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠನ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ದಕ್ಷಿಣದ ಸಾಂಚಿ ಹಾಗೂ ಪೂರ್ವದ ಬನಾರಸ್‌ನವರೆಗೆ ಹರಡಿತು. ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.

7. ಮೌರ್ಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಪಾಟಲೀಪುತ್ರದಲ್ಲಿ ಮೌರ್ಯರ ವೈಭವಪೂರ್ಣ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ದಾಖಲೆ ಇದೆ.
- ಅರಮನೆ ಮತ್ತು ಸುತ್ತವರೆದ ಮರದ ಕೋಟೆಯ ಕೆಲವು ಅವಶೇಷಗಳು ಉತ್ಖನನದ ವೇಳೆ ದೊರೆತಿದೆ.
- ಅಶೋಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸ್ತೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ತಂಭಗಳು ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದು ದೊರೆತಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ದೊಡ್ಡ ಸ್ತೂಪ ಸಾಂಚಿ ಸ್ತೂಪ.
- 30ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ತಂಭಗಳು ದೊರೆತಿಿದ್ದು, ಸ್ತಂಭದ ಮೇಲೆ ಸಿಂಹ ಅಥವಾ ಗೂಳಿಯ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಕಡೆಯಲಾಗಿದೆ.
- ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಲಾಂಛನ ನಾಲ್ಕು ತಲೆಯ ಸಿಂಹವನ್ನು ಸಾರನಾಥದ ಅಶೋಕ ಸ್ತಂಭದಿಂದ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.
- ಇವಲ್ಲದೆ, ಅಶೋಕನು ಬರಾಬರ್ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಶಿಲಾಚೀದಿತ ಗುಹೆ (Rock Cut Caves)ಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಅವನ ಮಗ ದಶರಥನು ನಾಗಾರ್ಜುನಿ ಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಶಿಲಾಚೀದಿತ ಗುಹೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ.
- ಅಶೋಕನನ್ನು 'ಶಾಸನಗಳ ಪಿತಾಮಹ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

8. ಕುಶಾಣ ರಾಜ ಕನಿಷ್ಠನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಕನಿಷ್ಠನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಶಾಣರ ಮನೆತನವು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.
- ಇವನು ಸಾ.ಶ. 78ರಲ್ಲಿ ರಾಜಾಳ್ವಿಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹೊಸ ಯುಗ 'ಶಕ'ಯುಗಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಹಾಡಿದನು.
- ಮಧ್ಯ ಏಷ್ಯಾವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಇವನ ಆಳ್ವಿಕೆಯು ವಿಶಾಲವಾದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು.
- ಪುರುಷಪುರವು ಕನಿಷ್ಠನ ರಾಜಧಾನಿ. ಇವನ ಕಾಲದ ಮತ್ತೊಂದು ಮುಖ್ಯನಗರ ಮಥುರಾ.
- ಕನಿಷ್ಠನು ಬೌದ್ಧಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ ಆಶ್ರಯದಿಂದಾಗಿ ಅದು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.
- ಅಶ್ವಘೋಷ, ವಸುಮಿತ್ರ, ಸಂಗರಕ್ಷ ಮುಂತಾದ ಬೌದ್ಧ ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.
- ನಾಲ್ಕನೆಯ ಬೌದ್ಧ ಸಮಾವೇಶವನ್ನು ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಸಲಾಯಿತು.

- ಈತನೂ ಅಶೋಕನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಧ್ಯಏಷ್ಯ ಹಾಗೂ ಚೀನಾಗಳಿಗೆ ನಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು.
- ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲೆ ಮತ್ತು ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವು ಸಹ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಪಡೆಯಿತು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 8

ಗುಪ್ತರು ಮತ್ತು ವರ್ಧನರು.

I. ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಗುಪ್ತರು ತಮ್ಮ ನೆಲೆಯನ್ನು _____ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡರು.
  2. ಮೊದಲನೆಯ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು _____ ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡನು.
  3. ಕಾಳಿದಾಸನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ _____ ಒಂದು.
  4. ವಿಶಾಖದತ್ತನ ಕೃತಿ _____
  5. ಶೂದ್ರಕನು ಬರೆದ ಕೃತಿ _____
  6. ವರ್ಧನ ವಂಶದ ಸ್ಥಾಪಕ _____
  7. ಪುಲಕೇಶಿಯು ಹರ್ಷನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು ಎಂದು _____ ನ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ.
  8. _____ ರ ದಾಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಗುಪ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಶಿಸಿತು.
  9. _____ ನು ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದನು.
- ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ಪ್ರಯಾಗ 2) ಮಹಾರಾಜಾಧಿರಾಜ 3) ಮೇಘದೂತ 4) ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ 5) ಮುಚ್ಚಕಟಿಕ 6) ಪುಷ್ಯಭೂತಿ 7) ರವಿಕೀರ್ತಿ 8) ಹೂಣರ 9) 2ನೇ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ

II. ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಎರಡನೇ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿ.
  - ಗುಪ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡನೇ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರಸನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
  - ಸಮುದ್ರಗುಪ್ತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಎರಡನೇ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ತಂದನು.
  - ಇವನು ಶಕರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಪಶ್ಚಿಮ ಭಾರತವನ್ನು ಗುಪ್ತರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡನು.
  - ಭಾರತದ ಅನೇಕ ರಾಜ ಮನೆತನಗಳೊಂದಿಗೆ ಈತನು ಮದುವೆ ಮೂಲಕ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದನು.
  - ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಗಳಿಗಿಂತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಕಲೆಗೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವು ಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ.
  - ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಹಾಗೂ ನಾಟಕಕಾರ ಕಾಳಿದಾಸನು ಇವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನು.
2. ಗುಪ್ತರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೇನು?
  - ಹೂಣರ ದಾಳಿಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಒಳಗಾಗಿ ಗುಪ್ತರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಪತನ ಕಂಡಿತು.
  - ಗುಪ್ತರು ಬೃಹತ್ ಸುಸಜ್ಜಿತ ಸೇನೆಯನ್ನೇನೂ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ.

- ಸಾಮಂತರು ಸೈನ್ಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಯುದ್ಧಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೀಗುತ್ತಿದ್ದರು.
- ಸಾಮಂತರು ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಪಡೆದು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಂಡರು.
- ಪುರೋಹಿತರು ದಾನದತ್ತಿ ಪಡೆದು ಆರ್ಥಿಕ ವಿನಾಯಿತಿ ಪಡೆದರು.
- ಕ್ರಮೇಣವಾಗಿ ಆ ಪ್ರದೇಶದ ನಿವಾಸಿಗಳು, ಕೃಷಿಕರು, ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು, ಭೂಮಾಲೀಕರ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿಗೆ ಅಧೀನರಾದರು. ಹೀಗೆ ಸಮಾಜವು ಸಂಕೀರ್ಣ ಹಾದಿಯತ್ತ ಸಾಗಿತ್ತು.

3. ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ವರಾಹಮಿಹಿರ, ಭಾಸ್ಕರ, ಆರ್ಯಭಟ, ಚರಕ ಹಾಗೂ ಶುಶ್ರುತ ಇವರು ಗುಪ್ತರ ಕಾಲದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು.

4. ವರ್ಧನರ ಆಡಳಿತವು ಯಾವ ರೀತಿ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು?

- ರಾಜನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲವು ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾಸಂಧಿವಿಗ್ರಹ (ಅನುಸಂಧಾನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವ), ಮಹಾಬಲಾಧಿಕೃತ (ಮಹಾಸೇನಾಪತಿ), ಭೋಗಪತಿ (ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿ), ದೂತ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗವು ಕೂಡಿತ್ತು.
- ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು.
- ಭೂಕಂದಾಯವೇ ರಾಜ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಆದಾಯವಾಗಿತ್ತು.
- ಸಾಮಂತ ರಾಜರುಗಳು ಇವನಿಗೆ ಕಪ್ಪವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು.
- ರಾಜನು ಇವರಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯದ ಸಹಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನು.
- ಅರಸನು ದುರ್ಬಲಗೊಂಡಾಗ ಸಾಮಂತರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾದರು.

5. ಗುಪ್ತರ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಯಲು ನಮಗೆ ದೊರಕುವ ಆಕರಗಳು ಯಾವುವು?

ಗುಪ್ತರ ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗುವ ಆಕರಗಳು-

1. ಅಲಹಾಬಾದ್ ಸ್ತಂಭ ಶಾಸನ
2. ಮೆಹುರೂಲಿಯ ಸ್ತಂಭ ಶಾಸನ
3. ವಿಶಾಖದತ್ತನ ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ ಮತ್ತು ದೇವಿ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತ
4. ರಾಜಶೇಖರನ ಕಾವ್ಯಮೀಮಾಂಸೆ
5. ಕಾಳಿದಾಸನ ಕೃತಿಗಳು
6. ವಿಜ್ಞಿಕೆಯ ಕೌಮುದಿಮಹೋತ್ಸವ
7. ಫಾಹಿಯಾನ ಮತ್ತು ಇತ್ಸಿಂಗ್‌ರ ಬರವಣಿಗೆಗಳು.

6. "ಗುಪ್ತರ ಕಾಲವು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸುವರ್ಣಯುಗ" ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ.

- ಸಮುದ್ರಗುಪ್ತನು ಸ್ವತಃ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದನು.
- ಎರಡನೇ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿ ಹಾಗೂ ನಾಟಕಕಾರ ಕಾಳಿದಾಸನ ಆಶ್ರಯದಾತನಾಗಿದ್ದನು.

- ಮೇಘದೂತ, ರಘುವಂಶ, ಕುಮಾರಸಂಭವ ಹಾಗೂ ಋತುಸಂಹಾರ ಅವನ ಕಾವ್ಯಗಳು. ಅಭಿಜ್ಞಾನ ಶಾಕುಂತಲವು ಅವನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು.
- ಶೂದ್ರಕನ ಮೃಚ್ಛಕಟಿಕ ಹಾಗೂ ವಿಶಾಖದತ್ತನ ಮುದ್ರಾರಾಕ್ಷಸ ಈ ಕಾಲದ ಇತರ ಕೃತಿಗಳು.
- ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಾದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹಾಗೂ ಪುರಾಣಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾದವು.
- ವರಾಹಮಿಹಿರ, ಭಾಸ್ಕರ, ಆರ್ಯಭಟ, ಚರಕ ಹಾಗೂ ಶುಶ್ರುತ ಈ ಕಾಲದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು. ವರಾಹಮಿಹಿರ, ಭಾಸ್ಕರ ಮತ್ತು ಆರ್ಯಭಟ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ, ಖಗೋಳ ಹಾಗೂ ಗಣಿತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದವರು.
- ಚರಕ ಹಾಗೂ ಶುಶ್ರುತರು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಚರಕನು ಚರಕ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಶುಶ್ರುತನು ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಶುಶ್ರುತ ಸಂಹಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 9

ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತ

(ಸಾ.ಶ.ಪೂ. 3ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ಸಾ.ಶ. 13ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ)

I. ಕೆಳಕಂಡ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಿ.

1. ಸೀಮುಖನು _____ ನ್ನು ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು.
2. ಹಾಲನು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥ _____
3. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ಮೊದಲ ಶಾಸನ _____
4. ಕದಂಬರ ರಾಜಧಾನಿ ಬನವಾಸಿಯು ಈಗಿನ _____ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿದೆ.
5. ಗಂಗರ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜ _____
6. ಚಾವುಂಡರಾಯನು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥ _____
7. _____ ನಿರಂತರ ದಾಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಶಾತವಾಹನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಪತನಗೊಂಡಿತು.
8. ಕದಂಬರ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ _____ ಮತ್ತು _____ ಬೌದ್ಧಧರ್ಮದ ಎರಡು ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.
9. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಗೊಮ್ಮಟೇಶ್ವರ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಇಂದಿಗೂ _____ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಹಾಮಸ್ತಕಾಭಿಷೇಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ಶ್ರೀ ಕಾಕುಲಮ್ 2) ಗತಶಪ್ತಸತಿ 3) ಹಲ್ಮಿಡಿ 4) ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ 5) ಧುವಿನಿತ 6) ಚಾವುಂಡ ಪುರಾಣ 7) ಶಕಷತ್ರಪರವು 8) ಅಜಂತ ಮತ್ತು ಬನವಾಸಿ 9) 12

II. ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1 ಶಾತವಾಹನರ ಕೊನೆಯ ಅರಸನಾರು? ಈ ಸಂತತಿಯು ಹೇಗೆ ಕ್ಷೀಣಿಸಿತು?

ಯಜ್ಞಶ್ರೀ ಶಾತಕರ್ಣಿಯು ಶಾತವಾಹನರ ವಂಶದ ಕೊನೆಯರಸ.

ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶಕಷತ್ರಪರವು ನಿರಂತರ ದಾಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಪತನಗೊಂಡಿತು.

2 ಶಾತವಾಹನ ಕಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಜಂತ ಮತ್ತು ಅಮರಾವತಿಯ ಚಿತ್ರಕಲೆಗಳು ರಚನೆಗೊಂಡವು.
- ದೇವಾಲಯ, ವಿಹಾರ ಮತ್ತು ಚೈತ್ಯಾಲಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಯಿತು.
- ಕಾರ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಚೈತ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಬನವಾಸಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ತಕ ಭೂತಪಾಲನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನು.
- ಶಾತವಾಹನರ ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

3 ಗಂಗರ ಸಮಾಜವು ಯಾವ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿದ್ದಿತು?

- ಗಂಗರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಶೀಲತೆ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆ, ಶೌರ್ಯ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆ ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಪ್ರಭಾವಿಯಾಗಿದ್ದವು.
- ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಸಮಾಜ ಹಲವು ಪಂಗಡ ಜಾತಿಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಸ್ಪರಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.
- ಪಿತೃ ಪ್ರಧಾನ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

4 ಗಂಗರ ಕಾಲದ ನಾಲ್ಕು ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಗಂಗರಾಜರು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಗಳಾದವು.

1. ಇಮ್ಮಡಿ ಮಾಧವನ 'ದತ್ತಕ ಸೂತ್ರ'ಕ್ಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ,
2. ದುರ್ಮಿನೀತನು 'ಶಬ್ದಾವತಾರ',
3. ಗುಣಾಡ್ಯನ 'ವಡ್ಡಕತೆ'ಯನ್ನು,
4. ಶ್ರೀ ಪುರುಷನು 'ಗಜಶಾಸ್ತ್ರ'ವನ್ನು,
5. ಎರಡನೇ ಶಿವಮಾಧವನು 'ಗಜಾಷ್ಟಕ',
6. ಹೇಮಸೇನನು 'ರಾಘವ ಪಾಂಡವೀಯ'ವನ್ನು,
7. ವಾದೀಬಸಿಂಹನು 'ಗದ್ಯ ಚಿಂತಾಮಣಿ' ಮತ್ತು 'ಷಾತ್ರ ಚೂಡಾಮಣಿ'ಯನ್ನು,
8. ನೇಮಿಚಂದ್ರನು 'ದ್ರವ್ಯಸಾರ ಸಂಗ್ರಹ'ವನ್ನು,
9. ಚಾವುಂಡರಾಯನು 'ಚಾವುಂಡ ಪುರಾಣ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದರು.

5. ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಕದಂಬರ ಕೊಡುಗೆ ಏನು?

- ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಕದಂಬರ ಕೊಡುಗೆ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.
- ಕದಂಬರು ಆಳಿದ ಪ್ರದೇಶವು ಸುಮಾರು ಮೂರು ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲ ರಾಜಕೀಯ ಐಕ್ಯತೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿತ್ತು.
- ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಮಾಂಡಲಿಕರು, ರಾಜ ಪುರೋಹಿತರು, ಮಂತ್ರಿಗಳು, ಸೇನಾಧಿಪತಿಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದರು.
- ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಂತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

6. ಗಂಗರ ಆಡಳಿತದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- ರಾಜನಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆ ಸಭೆಯಿತ್ತು. ಮಂತ್ರಿಗಳು ವಿವಿಧ ಆಡಳಿತ ಶಾಖೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು.
- ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತವು ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿತ್ತು.
- ಗ್ರಾಮಸಭೆಯು ಭೂಕಂದಾಯ, ತೆರಿಗೆ, ನ್ಯಾಯ, ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ರಕ್ಷಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿತು.
- ವ್ಯವಸಾಯವು ಮುಖ್ಯ ಕಸುಬಾಗಿದ್ದಿತು. ನೇಯ್ಗೆ, ಕರ್ಮಾರ್ಥಿಕ ಮುಂತಾದ ಕಸುಬುಗಳಿದ್ದವು.
- ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಡನೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

7. ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಗಂಗರ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಚೈತ್ಯಾಲಯ, ದೇವಾಲಯ, ಮಠ ಹಾಗೂ ಅಗ್ರಹಾರಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಉನ್ನತ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮಪುರಿ ಮತ್ತು ಘಟಿಕ ಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದವು. ತಲಕಾಡು, ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳ, ಬಂಕಾಪುರ ಮತ್ತು ಪೆರೂರುಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಕೇಂದ್ರಗಳೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ.

8. ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಯಾವುವು?

ನಾಸಿಕ್, ಕಲ್ಯಾಣ, ಬ್ರೋಚ್ ಮತ್ತು ಭಟ್ಟಳಗಳು ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲದ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಅಧ್ಯಾಯ - 10**ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಮತ್ತು ಕಂಚಿಯ ಪಲ್ಲವರು****I. ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ.**

1. ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಸೋಲಿಸಿದ ಪಲ್ಲವರ ದೊರೆ _____
  2. ಕರ್ನಾಟಕ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ರಾಜವಂಶದವರು _____
  3. 'ಹರ ಪಾರ್ವತೀಯ' ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕದ ಕರ್ತೃ _____
  4. 'ವಾತಾಪಿಕೊಂಡ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದ ಪಲ್ಲವರ ರಾಜ _____
  5. 'ಅರ್ಜುನನ ತಪಸ್ಸು' ಎಂಬ ಕಲಾಕೃತಿಯು _____ ದಲ್ಲಿದೆ.
  6. ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು _____ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಸೋಲಿಸಿದನು.
  7. ಚೀನಿ ಯಾತ್ರಿಕ _____ ನು ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದನು.
  8. ಪಲ್ಲವರ ದೊರೆಯಾದ _____ ನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಮೇಲೆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡನು.
  9. ಚಾಳುಕ್ಯರು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಿಲ್ಪಕಲಾ ಶೈಲಿ _____
  10. _____ ಗಳು ಪಲ್ಲವರ ಕಾಲದ ತಮಿಳು ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿಧಿ.
- ಉತ್ತರಗಳು- 1) ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮ 2) ಚಾಳುಕ್ಯ 3) ಶಿವಭಟ್ಟಾರಕ 4) ನರಸಿಂಹ ವರ್ಮ 5) ಮಹಬಲಿಪುರಂ 6) ನರ್ಮದಾ 7) ಹ್ಯೂಯೆನ್ ತ್ಸಾಂಗ್ 8) ಪ್ರಥಮ ನರಸಿಂಹವರ್ಮ 9) ಚಾಳುಕ್ಯ ಶೈಲಿ 10) ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಶ್ಲೋಕ

II. ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.**1. ಎರಡನೇ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಹೇಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು?**

- ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ರಾಜವಂಶದ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಗಂಗರು, ಕದಂಬರು ಮತ್ತು ಅಳುಪರನ್ನು ಗೆದ್ದು ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು.
- ದೊರೆ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪರಮಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ಕಾರಣ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆತನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು.
- ಉತ್ತರ ಭಾರತವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಸೋಲಿಸಿ, 'ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥೇಶ್ವರ', 'ತ್ರಿಸಾಗರಗಳಿಂದಾವೃತವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಅಧಿಪತಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದಾಂಕಿತನಾದನು.

2. ಚಾಳುಕ್ಯರ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿ.

- ಚಾಳುಕ್ಯರ ರಾಜರು ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.
- ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಷಯ (ಜಿಲ್ಲೆ) ಎಂಬುದಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ವಿಷಯಾಧಿಪತಿಯು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.
- ಗ್ರಾಮವು ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಕ್ಕದು.
- ಗ್ರಾಮ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ವಹಿವಾಟನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

3. ಚಾಳುಕ್ಯರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಿಯರು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಿ.

- ಬಾದಾಮಿಯ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು.
- ಕನ್ನಡ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದವು. ಕನ್ನಡವು ಅವರ ದೇಶ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು.
- ಈ ಕಾಲದ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತ್ರಿಪದಿ ಶೈಲಿಯು ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಾಯಿತು.
- ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳು ಇಲ್ಲವಾದರೂ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
- ಬಾದಾಮಿಯ ಕಪ್ಪೆ ಅರಭಟ್ಟನ ಶಾಸನದ ಒಂದು ಪದ್ಯವು ತ್ರಿಪದಿ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.
- ಈ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳೆಂದರೆ ರವಿಕೀರ್ತಿ, ವಿಜ್ಞಿಕ ಮತ್ತು ಅಕಳಂಕರು.
- ಎರಡನೇ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಸೋಸೆಯಾದ ವಿಜ್ಞಿಕ ಎಂಬ ಕವಿಯತ್ರಿಯು ಬರೆದ 'ಕೌಮುದೀಮಹೋತ್ಸವ', ಶಿವಭಟ್ಟಾರಕನ 'ಹರ ಪಾರ್ವತೀಯ' ಮುಖ್ಯವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕಗಳಾಗಿವೆ.

4. ಕಂಚಿಯನ್ನಾಳಿದ ಪಲ್ಲವ ಅರಸರುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಶಿವಸ್ವಂದವರ್ಮ,
ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮ,
ನರಸಿಂಹವರ್ಮ

5. ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ತಮಿಳಿಗೆ ಪಲ್ಲವರು ಯಾವ ರೀತಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದರು?

- ಪಲ್ಲವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ತಮಿಳು ಭಾಷೆಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದರು.
- ಕಂಚಿಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೇಂದ್ರವಾಗಿತ್ತು.
- ಪಲ್ಲವರ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಕವಿಗಳು ಭಾರವಿ (ಕಿರಾತಾರ್ಜುನೀಯ) ಹಾಗೂ ದಂಡಿ (ದಶಕುಮಾರ ಚರಿತ).
- ರಾಜ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಸ್ವತಃ 'ಮತ್ತ ವಿಲಾಸ ಪ್ರಹಸನ' ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕವನ್ನು ಹಾಗೂ 'ಭಗವದುಜ್ಜುಕ್' ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ.

6. ಎರಡನೇ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಚಾಳುಕ್ಯರ ಮಹಾನ್ ಅರಸ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿ.

- ಬಾದಾಮಿ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಅತ್ಯಂತ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಗಂಗರು, ಕದಂಬರು ಮತ್ತು ಅಳುಪರನ್ನು ಗೆದ್ದು, ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು.
- ದಕ್ಷಿಣ ದಖ್ಖಿನಿನಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವರು ತಮ್ಮ ವೈಭವ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದರು. ದೊರೆ ಮಹೇಂದ್ರವರ್ಮನು ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಪರಮಾಧಿಕಾರತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದ ಕಾರಣ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆತನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು.
- ಉತ್ತರ ಭಾರತವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಹರ್ಷವರ್ಧನನನ್ನು ನರ್ಮದಾ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಸೋಲಿಸಿ, 'ದಕ್ಷಿಣಾ ಪಥೇಶ್ವರ', 'ತ್ರಿಸಾಗರಗಳಿಂದಾವೃತವಾದ ಪ್ರದೇಶದ ಅಧಿಪತಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದಾಂಕಿತನಾದನು.
- ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಗೆ ತನ್ನ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಂದೇ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಆಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಕುಬ್ಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನನ್ನು ವೆಂಗಿ ಮತ್ತು ಜಯಸಿಂಹನನ್ನು ಗುಜರಾತ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದನು.
- ಹ್ಯೂಯೆನ್‌ತ್ಸಾಂಗನು ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದನು.
- ಇವನ ಪ್ರಕಾರ ದೊರೆಯು ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಹಾಗೂ ಕರುಣಾಳುವಾಗಿದ್ದನು ಅಂತೆಯೇ ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.
- ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯು ಆಶಾವಾದಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಆಗಿದ್ದನು. ವಿದೇಶಿ ದೊರೆಗಳೊಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಸ್ನೇಹಮಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಈತನು ಹೊಂದಿದ್ದನು.
- ಪರ್ಶಿಯನ್ ದೊರೆಯಾದ ಇಮ್ಮಡಿ ಖುಸ್ರುವಿನೊಡನೆ ರಾಯಭಾರಿ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದನೆಂದು ಅರಬ್ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

7. ಚಾಳುಕ್ಯರ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದ ಚೀನಿಯಾತ್ರಿಕನ ಬಗ್ಗೆ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಹ್ಯೂಯೆನ್‌ತ್ಸಾಂಗನು ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದ್ದನು.

- ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮತ್ತು ಚಾಳುಕ್ಯ ರಾಜ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾನೆ.
- ದೊರೆಯು ನ್ಯಾಯವಾದಿ ಹಾಗೂ ಕರುಣಾಳುವಾಗಿದ್ದನು.
- ಸೈನ್ಯವು ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು, ಸೈನಿಕರು ಮರಣಕ್ಕೆ ಹೆದರದೆ ಮೈಮರೆತು ಕಾದಾಡುವ ಯೋಧರಾಗಿದ್ದರು.
- ಪ್ರಜೆಗಳು ಸತ್ಯಪ್ರಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಸಂತೋಷಚಿತ್ತರು, ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಸಂಪದ್ಭರಿತರೂ, ಗೌರವ ಪ್ರಿಯರು ಮತ್ತು ರಾಜನಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರು.
- ರಾಜನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವ, ಅಂತೆಯೇ ರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಪಾರ ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದಿತು ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ -11

ಮಾನ್ಯಖೇಟದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಳುಕ್ಯರು

I. ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ.

1. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ವಂಶದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕ _____
  2. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಅವನತಿಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಅರಸ _____
  3. 'ಕವಿರಹಸ್ಯ' ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದವನು _____
  4. ಪೊನ್ನನು ರಚಿಸಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾವ್ಯ _____
  5. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೊರೆ _____
  6. 'ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹರಿಕಾರ' ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದವರು _____
  7. ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಗ್ರಂಥ _____
  8. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಟಿ ನೀಡಿದ ಅರಬ್ ಯಾತ್ರಿಕ _____
  9. ಕಲ್ಯಾಣವೆಂಬ ಹೊಸ ನಗರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೀರ್ತಿ _____ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.
  10. ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನು ಸಾ.ಶ. 1076ರಲ್ಲಿ _____ ಶಕೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು.
- ಉತ್ತರಗಳು- 1) ದಂತಿದುರ್ಗ 2) 2ನೇ ತೈಲಪ 3) ಹಾಲಾಯುಧ 4) ಶಾಂತಿಪುರಾಣ 5) ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯ 6) ಬಸವೇಶ್ವರ/ ಬಸವಣ್ಣ 7) 'ಕವಿರಾಜಮಾರ್ಗ' 8) ಸುಲಭಮಾನ್ 9) ಒಂದನೇ ಸೋಮೇಶ್ವರನಿಗೆ 10. ಚಾಳುಕ್ಯ ವಿಕ್ರಮ

II. ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗಿತ್ತು?

- ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ರಾಜತ್ವವು ವಂಶಪಾರಂಪರೆಯಾಗಿತ್ತು.
- ಅರಸರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶೀ ವ್ಯವಹಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಹಾ ಸಂಧಿವಿಗ್ರಹಿಯೆಂಬ ಗಣ್ಯನು ಇದ್ದನು.
- ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರ (ಮಂಡಲ), ವಿಷಯ, ನಾಡು, ಗ್ರಾಮಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು.
- ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿಗೆ ಗ್ರಾಮಪತಿ ಅಥವಾ ಪ್ರಭುಗಾವುಂಡ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಈತನೇ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ.

ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಿಗ ಈತನ ಸಹಾಯಕ. ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳೂ ಇದ್ದವು.

- ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡಗಾವುಂಡ ಎಂಬ ಅಧಿಕಾರಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು.
- ಇದೇ ರೀತಿ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಮೇಲೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿದ್ದರು. ವಿಷಯಪತಿ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ವಿಷಯಕ್ಕೂ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು.
- ಭೂಕಂದಾಯ, ಸರಕು, ಮನೆ, ಅಂಗಡಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಸುಂಕ, ನದಿ ದಾಟಿಸುವಂತಹ ವೃತ್ತಿಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ ಮೊದಲಾದವು ರಾಜ್ಯದ ಆದಾಯವಾಗಿದ್ದವು.
- ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಸುಂಕ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

2. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಅಗ್ರಹಾರಗಳು, ಮಠಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಪ್ರಮುಖ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿದ್ದವು.
- ಸಂಸ್ಕೃತ, ವೇದ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ, ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು.
- ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇಂಡಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸಾಲೊಟಗಿ ಪ್ರಮುಖ ವಿದ್ಯಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿತ್ತು.

3. ಎಲ್ಲೋರದ ಕೈಲಾಸ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

- ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಅರಸರು ಎಲ್ಲೋರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆದು ಮಾಡಿರುವ ದೇವಾಲಯಗಳು ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಗೆ ಇವರು ನೀಡಿರುವ ಮಹಾನ್ ಕಾಣಿಕೆಗಳಾಗಿವೆ.
- ಒಂದನೇ ಕೃಷ್ಣನು ಕೊರೆಸಿದ ಎಲ್ಲೋರಾದ ಕೈಲಾಸ ಮಂದಿರವು ಏಕಶಿಲೆಯ ಅದ್ಭುತ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ.
- 100 ಅಡಿ ಎತ್ತರ, 276 ಅಡಿ ಉದ್ದ ಹಾಗೂ 154 ಅಡಿ ಅಗಲವಾಗಿದ್ದು, ಬೃಹತ್ ಬಂಡೆಯನ್ನು ಕೊರೆದು ಕಟ್ಟಲಾಗಿದೆ.
- ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದಶಾವತಾರ ಗುಹಾಲಯವಿದೆ.

4. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದರು?

- ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು.
- ಜೈನ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನೆರವಿನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿತು.
- ರನ್ನನು ಬರೆದ 'ಗದಾಯುದ್ಧ' (ಸಾಹಸಭೀಮ ವಿಜಯ), ದುರ್ಗಸಿಂಹನ 'ಪಂಚತಂತ್ರ', ಬಿಲ್ಹಣನ 'ವಿಕ್ರಮಾಂಕದೇವ ಚರಿತ', ನಯಸೇನನ 'ಧರ್ಮಾಮೃತ' ಹಾಗೂ ವಿಜ್ಞಾನೇಶ್ವರನು ಬರೆದ ಕಾನೂನು ಗ್ರಂಥ 'ಮಿತಾಕ್ಷರ' ಮುಖ್ಯವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಾಗಿವೆ.
- ರಾಜ ಮೂರನೆಯ ಸೋಮೇಶ್ವರನು ಬರೆದ 'ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ' ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಶ್ವಕೋಶವೆನಿಸಿದೆ.
- ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನು 'ಸಂಗೀತ ಚೂಡಾಮಣಿ' ಗ್ರಂಥದ ಕತೆ.

- ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕೊಡುಗೆ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಬಸವಣ್ಣ, ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ಅಲ್ಲಮಪ್ರಭು, ಮಾಚಯ್ಯ ಮುಂತಾದವರು ಗಣ್ಯವಚನಕಾರರಾಗಿದ್ದರು.

5. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಕಲಾರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರು ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿ.

- ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಳುಕ್ಯರು ಕಲಾರಾಧಕರಾಗಿದ್ದರು. ಕಲೆಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ.
- ಲಕ್ಕುಂಡಿಯ ಕಾಶಿವಿಶ್ವೇಶ್ವರ, ಇಟಗಿಯ ಮಹಾದೇವ ದೇವಾಲಯ, ಕುರುವತ್ತಿಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಮಂದಿರ, ಗದಗಿನ ತ್ರಿಕೂಟೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ದೇವಾಲಯಗಳು ಇವರ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿವೆ.
- ಈ ವಂಶದ ಅರಸರು ನೂರಾರು ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡನ್ನು ಕಲೆಗಳ ಬೀಡನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.
- ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಂಡವು. ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಸೇವೆಗೆ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ನೇಮಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.
- ಮಹಾರಾಣಿ ಚಂದ್ರಲೇಖೆಯು ಅನೇಕ ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯಗಾರ್ಥಿಯರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ್ದಳು.
- ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಕಲೆ, ಆಭರಣ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳು 'ಮಾನಸೋಲ್ಲಾಸ' ಹಾಗೂ ಎರಡನೆಯ ಜಗದೇಕಮಲ್ಲನ 'ಸಂಗೀತ ಚೂಡಾಮಣಿ' ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ -12

ಚೋಳರು ಮತ್ತು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಹೊಯ್ಸಳರು

I. ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿ.

1. ಚೋಳರ ರಾಜಧಾನಿ _____
2. ಚೋಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಭೆಗೆ _____ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.
3. ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಚೋಳ ವಿದ್ಯಾಕೇಂದ್ರ ಅಥವಾ ಅಗ್ರಹಾರ _____ ಆಗಿತ್ತು.
4. ಚೋಳರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಬೆಂಗಳೂರು ಬಳಿ ಇರುವ ಬೇಗೂರಿನ ದೇವಾಲಯ _____
5. ಹೊಯ್ಸಳರ ಕಾಲದ ಅಂಗರಕ್ಷಕ ಪಡೆ _____
6. ರಾಘವಾಂಕನು ರಚಿಸಿದ ಕಾವ್ಯ _____
7. ಹೊಯ್ಸಳರು ಶಿಲ್ಪಕಲೆಗೆ _____ ಕಲನ್ನು ಬಳಸಿದರು.
8. ಚೋಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲೂ _____ ಎಂಬ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಭೆ ಇತ್ತು.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ತಂಜಾವೂರು 2) ಮಹಾಸಭೆ 3) ಉತ್ತರ ಮೇರೂರು 4) ಚೋಳೇಶ್ವರ 5) ಗರುಡ 6) ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ 7) ಬಳಪದ ಮೈದು 8) ಊರ್.

II. ಕೆಳಕಂಡ ಪ್ರತಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಸಂಕ್ಷೇಪವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಚೋಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶಿಲ್ಪ ಯಾರು?

ಚೋಳರ ಪ್ರಮುಖ ರಾಜ ಒಂದನೆಯ ರಾಜರಾಜನನ್ನು ಚೋಳ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಶಿಲ್ಪ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

2. ಚೋಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಚೋಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮದ ಸ್ವಯಮಾಧಿಪತ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆ.
- ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು ಪ್ರಥಮ ಸಭೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.
- ತರ-ಕುರಂ ಒಂದು ಹಳ್ಳಿ ಪ್ರತಿ ಕುರಂಗೂ 'ಮಹಾಸಭಾ' ಎನ್ನುವ ಗ್ರಾಮಸಭೆ ಇದ್ದಿತು. ಇದನ್ನು 'ಪೆರುಂಗುರಿ' ಎಂದು, ಅದರ ಸದಸ್ಯರನ್ನು 'ಪೆರುಮಕ್ಕಳ್' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು.
- ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಆರಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀಮಂತರು ಮಾತ್ರ ಈ ಚುನಾವಣೆಗೆ ಅರ್ಹರಾಗಿದ್ದರು.

3. ಹೊಯ್ಸಳರು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

- ಹೊಯ್ಸಳರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಿತು.
- ರುದ್ರಭಟ್ಟನು 'ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಜಯ'ವನ್ನು ಕವಿಚಕ್ರವರ್ತಿ ಜನ್ನನು 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ'ಯನ್ನು, ಹರಿಹರನು 'ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ' ಎಂಬ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯವನ್ನು, ರಾಘವಾಂಕನು 'ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಕಾವ್ಯ' ಹಾಗೂ ಕೇಶೀರಾಜನು 'ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ'ವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.
- ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರ ಶ್ರೀಭಾಷ್ಯ, ಪರಾಶರಭಟ್ಟರ ಶ್ರೀಗುಣ ರತ್ನಕೋಶ ಮುಂತಾದವುಗಳು ರಚಿತವಾದವು.

4. ಚೋಳರ ಒಂದನೆಯ ರಾಜರಾಜ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅರಸನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಮರ್ಥಿಸಿ.

- ಒಂದನೆಯ ರಾಜರಾಜನು ಶೂರ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋಧ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷ ಆಡಳಿತಗಾರನಾಗಿದ್ದನು.
- ಚೋಳ ರಾಜ್ಯದ ಶಿಲ್ಪಿಯಾಗಿ ಅದರ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಭದ್ರಮಾಡಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು.
- ಚೇರರನ್ನು, ಗಂಗರನ್ನು ಮತ್ತು ಪಾಂಡ್ಯರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದನು.
- ನೌಕಾ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಶ್ರೀಲಂಕಾವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡನು.
- ಮಲೇಶಿಯಾ, ಸಿಂಗಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ತಮಿಳರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.
- ಈ ಮೂಲಕ ಸಾಗರೋತ್ತರ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಇಂದಿಗೂ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.
- ಈತನು ಕಟ್ಟಿದ ತಂಜಾವೂರಿನ ಬೃಹದೀಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದುದು.

5. ಹೊಯ್ಸಳ ರಾಜ ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಈ ವಂಶದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ದೊರೆಯಾದ ಈತನು ಚೋಳರಿಂದ ಗಂಗವಾಡಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು 'ತಲಕಾಡುಗೊಂಡ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದನು.

- ಈ ವಿಷಯದ ನೆನಪಿಗಾಗಿ ತಲಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿನಾರಾಯಣ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನಕೇಶವ (ವಿಜಯ ನಾರಾಯಣ) ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು.
- ರಾಜ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ 6ನೇ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನಿಂದ ಸೋತನು.
- ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟದ್ವೈತ ತತ್ವವನ್ನು ಚೋಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಲಾಗದೇ ಬಿಟ್ಟಿದೇವನ (ವಿಷ್ಣುವರ್ಧನ) ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲೆ ನಿಂತು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು.

ರಾಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ

ಅಧ್ಯಾಯ - 3

ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಘೋಷಣೆ _____ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು.
2. ಮ್ಯಾಗ್ನಾಕಾರ್ಟಕ್ಕೆ _____ ರಾಜನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದನು.
3. ಪ್ರಸ್ತುತ _____ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳಿವೆ.
4. ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕು _____ ಹಕ್ಕಾಗಿದೆ.
5. ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು _____ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
6. ಮಾನವನ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೂಲವನ್ನು _____ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
7. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದಕ _____
8. ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾದಾಗ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು _____ ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.
9. ಭಾರತ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ಹಕ್ಕು ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು _____ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) 1948 2) ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ ರಾಜ ಜಾನ್ 3) ಆರು 4) ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ 5) ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ 6) ಅಥೆನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಜ್ 7) ಜಾನ್‌ಲಾಕ್ 8) ಆಜ್ಞೆ(ರಿಟ್) 9) 2005

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿರಿ.
  - ಮಾನವನ ಹಕ್ಕುಗಳ ಮೂಲವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರೀಕ್ ಮತ್ತು ರೋಮನ್ ನಗರ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಅಥೆನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಜ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
  - ಕ್ರಿ.ಶ. 1215ರಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಗ್ನಾಕಾರ್ಟ್ ಅಥವಾ ಮಹಾಸನ್ನದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಕಾನೂನುಗಳ ರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿರುವ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ ಸನ್ನದು ಆಗಿದೆ.
  - ವ್ಯಕ್ತಿಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕುರಿತು ಜಾನ್‌ಲಾಕ್ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

- ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರಕ್ತಹಿಂಸೆ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ 1689ರಲ್ಲಿ 'ಬಿಲ್ ಆಫ್ ರೈಟ್ಸ್' ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು.
- 15 ಡಿಸೆಂಬರ್ 1791ರಂದು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅಮೆರಿಕ ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸೇರ್ಪಡೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು.
- 1789ರಲ್ಲಿ ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಘೋಷಣೆಯು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೈಲಿಗಲ್ಲಾಗಿದೆ.
- ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆ 1948 ಡಿಸೆಂಬರ್ 10ರಂದು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರಗಳು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಕುರಿತು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

2. ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು ಮಾನವರ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿವೆ ಸಮರ್ಥಿಸಿರಿ.

- ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಹಾಗೂ ವಿಶಾಲವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- ಪ್ರಕೃತಿದತ್ತವಾಗಿ ಮಾನವನಿಗೆ ದೊರೆತವುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- ಇವುಗಳು ಮಾನವನ ಘನತೆ ಗೌರವಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತವೆ.
- ಇದು ಮಾನವನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.
- ಹಕ್ಕುಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಇದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆ.
- ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನು ಗೌರವ ಮತ್ತು ಘನತೆಯಿಂದ ಬದುಕಲು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
- ಮಾನವನ ಸರ್ವತೋಮುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ಅಂಶಗಳೇ ಮಾನವನ ಹಕ್ಕುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ.

3. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕವಾಗಿದೆ ವಿಮರ್ಶಿಸಿರಿ.

- ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ದೇಶದ ಸಂವಿಧಾನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ.
- ಇವುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾದಾಗ ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮತ್ತು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ಆಜ್ಞೆ(ರಿಟ್) ಹೊರಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತವೆ.
- ಇವುಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು, ಸಂವಿಧಾನದಿಂದ ನೀಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತವೆ.

4. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕ. ಸಮರ್ಥಿಸಿರಿ.

- ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗ ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ.

- 1993ರಲ್ಲಿ ಸಂಸತ್ತಿನ ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- ಇದು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರಬೇಕು.
- ಈ ಆಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಕನಾಗಿದೆ.
- ಇದು ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತವಾಗಿ, ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾಯತ್ತವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವಂತೆ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

5. ರಾಜ್ಯ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿರಿ.

- ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಕಾಯ್ದೆ 1993ರನ್ವಯ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- ಇದು ಮಾನವ ಹಕ್ಕುಗಳ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯ ವಿಚಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆ.
- ಈ ಆಯೋಗವು ಒಬ್ಬ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಇಬ್ಬರು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ನಿವೃತ್ತ ಮುಖ್ಯ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರಬೇಕು. ಸದಸ್ಯರು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಥವಾ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿರಬೇಕು. ಅಥವಾ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕನಿಷ್ಠ 7 ವರ್ಷಗಳು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರಬೇಕು.
- ಇವರನ್ನು ರಾಜ್ಯಪಾಲರು ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ - 4

ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರ

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

1. ಗ್ರಾಮಸಭಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯನ್ನು _____ ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.
2. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಅಧಿಕಾರವಧಿ _____ ವರ್ಷಗಳು.
3. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ _____ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.
4. ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ _____ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
5. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು _____ ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಗಳಿವೆ.
6. ನಗರಪಾಲಿಕೆ ಸದಸ್ಯರು: ಕೌನ್ಸಿಲರ್: : ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ: _____
7. 50 ಸಾವಿರದಿಂದ 3 ಲಕ್ಷದೊಳಗಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು _____ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ.
8. ನಗರವು ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಚುನಾವಣಾ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಣೆಗೊಂಡು _____ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
9. ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣಾಧಿಕಾರಿ (CEO) ಯನ್ನಾಗಿ _____ ನೇಮಿಸುತ್ತದೆ.
10. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಕಾರ್ಯಪಾಲನೆಗಾಗಿ _____ ಯನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು- 1) ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ/ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ 2) 2.5 ವರ್ಷ 3) 400 4) 20,000 5) 11 6) ಪಾಲಿಕೆ ಸದಸ್ಯ/ ಕಾರ್ಪೊರೇಟರ್ 7) ನಗರ 8) ಬಡಾವಣೆ ಅಥವಾ ವಾರ್ಡ್ 9) ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ 10) ಪಂಚಾಯತ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧಿಕಾರಿ (PDO).

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಗಳೇನು?
  1. ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
  2. ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಳಿಯ ವಾರ್ಷಿಕ ಆಯವ್ಯಯದ ಮುಂಗಡ ಪತ್ರ ತಯಾರಿಸುವುದು.
  3. ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು.
  4. ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಾಣ, ವಿದ್ಯುತ್ತೀಕರಣ, ಗೃಹನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜು ಮುಂತಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿ ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸುವುದು.
  5. ಪ್ರಾಥಮಿಕ, ಪ್ರೌಢ, ವಯಸ್ಕರ ಮತ್ತು ಅನಾಪಚಾರಿಕ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು.
  6. ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಮತ್ತು ನಿರ್ಮಲೀಕರಣವನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು.
  7. ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಕಾರದ ಮಾಲಿನ್ಯಗಳನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಿ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯಕರ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
  8. ಅವಶ್ಯಕ ಪಡಿತರಗಳಾದ ಆಹಾರಧಾನ್ಯ, ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿತರಣೆಗೆ ಸೂಕ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು.
  9. ಜನನ ಮತ್ತು ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಖಾತ್ರಿ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
  10. ಕೃಷಿ, ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ, ಖಾದಿ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವುದು.

2. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ರಚನೆ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

- ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಚಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.
- ಒಟ್ಟು 5000 ದಿಂದ 7000 ಜನಸಂಖ್ಯೆಗಳಿರುವ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮಗಳು ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಮಲೆನಾಡು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ 2500ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಗಳಿರುವ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಮಿತಿಗೊಳಪಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ವಯಸ್ಕಮತದಾರರಿಂದ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಯ್ಕೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
- ಪ್ರತಿ 400 ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಈ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೀಸಲು ಸ್ಥಾನಗಳಿವೆ.

3. ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಆದಾಯದ ಮೂಲಗಳು ಯಾವುವು?

1. ನೀರು, ಆರೋಗ್ಯ, ಶಿಕ್ಷಣ, ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಮತ್ತು ವಾಚನಾಲಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಉಪಕರದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹವಾಗುವ ಮೊತ್ತ.
2. ಕಟ್ಟಡ ತೆರಿಗೆ, ಖಾಲಿ ಜಾಗದ ತೆರಿಗೆ, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಮನರಂಜನಾಮಂದಿರ ಮತ್ತು ಜಾಹೀರಾತುಗಾರರಿಂದ ವಸೂಲಾಗುವ ಒಟ್ಟು ತೆರಿಗೆ ಮೊತ್ತ.
3. ಪ್ರವಾಸಿ ತಾಣಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ತೆರಿಗೆ.
4. ಪಂಚಾಯತ್ ಆಸ್ತಿಗಳಿಂದ ಬರುವ ಬಾಡಿಗೆ ಹಣ.
5. ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಧನ ಸಹಾಯ ಅಥವಾ ಅನುದಾನ ಮೊತ್ತ.

4. ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಆಯ-ವ್ಯಯ ಪಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸಿ ಮಂಡಳಿಯಿಂದ ಅನುಮೋದನೆ ಪಡೆಯುವುದು.
- ನಗರ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಡಳಿತ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ಉತ್ತಮ ನಗರ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವುದು.
- ಉತ್ತಮವಾದ ರಸ್ತೆ, ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ನೀರು ಸರಬರಾಜು, ಶಿಕ್ಷಣ, ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸುವುದು.
- ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಘನತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಲೇವಾರಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛತೆ ಕಾಪಾಡುವುದು.
- ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಪರವಾನಗಿ ನೀಡುವುದು, ನಗರ ಸಭೆಯ ಕಟ್ಟಡಗಳು ಹಾಗೂ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು.
- ಜನನ ಮರಣಗಳ ನೋಂದಣಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ಕ್ರೀಡಾಂಗಣ, ಮನರಂಜನಾ ಮಂದಿರ, ಉದ್ಯಾನವನಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು.
- ನಗರದ ಕೊಳೆಗೇರಿವಾಸಿಗಳಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಅಲ್ಲಿನ ನಿವಾಸಿಗಳ ಜೀವನಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

5. ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

- ಎರಡು ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮತ್ತು ಕೋಟಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯವಿರುವ ನಗರಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಚುನಾವಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾಗಿ ಪಾಲಿಕೆ ಸದಸ್ಯ (ಅರಡಿರಿಡಿಚಿಣರಡಿ) ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
- ಈ ಸದಸ್ಯರುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಆಧಾರಿತವಾಗಿದ್ದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ 30ರಿಂದ 100ರವರೆಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಪಾಲಿಕೆ ಗಾತ್ರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.

- ನಗರವು ಚಿಕ್ಕಚಿಕ್ಕ ಚುನಾವಣಾ ವಿಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಣೆಗೊಂಡು ಬಡಾವಣೆ ಅಥವಾ ವಾರ್ಡ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
- ಪ್ರತಿ ವಾರ್ಡಿನಿಂದ ಒಬ್ಬ ಪಾಲಿಕೆ ಸದಸ್ಯ ಚುನಾಯಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸದಸ್ಯರುಗಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಮತದಾನದ ಮೂಲಕ ಚುನಾಯಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ.
- ಪಾಲಿಕೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ನಿಯಮಾನುಸಾರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಮಿಸಲಾತಿ ಅನುಪಾಲನೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.
- ಮಹಾಪೌರ ಮತ್ತು ಉಪ-ಮಹಾಪೌರರು ಪಾಲಿಕೆಯ ನಾಯಕರುಗಳು ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳು ಪಾಲಿಕೆಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಂದ ಚುನಾಯಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರುಗಳ ಅಧಿಕಾರಾವಧಿಯು ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- ಮಹಾಪೌರರು ಪಾಲಿಕೆಯ ಸಭೆಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಿ, ಸಭೆಯು ಕೈಗೊಂಡ ತೀರ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸುವ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
- ಮಹಾಪೌರರು ಪಾಲಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ.
- ಸಮರ್ಥ ಆಡಳಿತ ನೀಡಲು ಸ್ಥಾಯಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಪಾಲಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಕೆಯ ಆಯುಕ್ತರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಆಡಳಿತ ಸೇವೆಯ (ಉಂಖ) ಅಧಿಕಾರಿಯು ಈ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

6. ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ಈ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂಸರ್ಕಾರಗಳು ಎನ್ನುವರು. ನಗರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬಗೆ ಅವುಗಳೆಂದರೆ:

1. ನಗರ ಪಾಲಿಕೆ (ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ) - ಪ್ರಮುಖನಗರಗಳು.
2. ನಗರ ಸಭೆಗಳು ಅಥವಾ ಪುರಸಭೆಗಳು - ನಗರ ಪಟ್ಟಣಗಳು.
3. ದಂಡು ಪ್ರದೇಶದ ಭಾಗ - ರಕ್ಷಣಾ ಪಡೆಯ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶ.

ಜನಸಂಖ್ಯೆ, ವರಮಾನ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರದೇಶವೊಂದನ್ನು ನಗರ ಅಥವಾ ಪಟ್ಟಣವೆಂದು ಘೋಷಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದೆ. ಇವುಗಳು ವಿಶೇಷವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ವರಮಾನದ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ

ಅಧ್ಯಾಯ -3

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

1. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು _____ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ.
2. ಕುಟುಂಬ ಒಂದು _____ ಸಂಸ್ಥೆ.

3. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವರ್ಗಾಯಿಸುವ _____ ಆಗಿವೆ.
4. ಧರ್ಮವು ಮೌಲ್ಯಗಳ _____ ಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.
5. ಧರ್ಮವು ಸಾಮಾಜಿಕ _____ ಅತಿಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.
6. _____ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ತಳಹದಿಯಾಗಿದೆ.
7. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಬಂದ ಪರಂಪರೆಗಳು, ಲೋಕರೂಢಿ, ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ _____ ನಿಯಮಗಳಾಗಿವೆ.
8. ಒಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿನ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ _____ ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.
9. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮುರಿದರೆ, ಶಿಕ್ಷೆ, ನಿಂದನೆ, ಬಹಿಷ್ಕಾರ, ದಂಡ ಹಾಕುವುದು _____ ಆಗಿದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು- 1) ಮಾನವನ ಸಾಮಾಜಿಕ 2) ಸಾಮಾಜಿಕ 3) ಸಾಧನ 4) ಪ್ರಸಾರ 5) ನಿಯಂತ್ರಣ 6) ವಿವಾಹವು 7) ಅಲಿಖಿತ 8) ಸಹ ಸಂಬಂಧ 9) ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದರೇನು?

ನಮ್ಮ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಈಡೇರಿಸಲು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವ ರೂಢಿ, ಕಾನೂನು, ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ, ರಾಜ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

2. ಕುಟುಂಬದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಕುಟುಂಬದ ಕಾರ್ಯಗಳು

1. ಸದಸ್ಯರ ಪೋಷಣೆ : ಕುಟುಂಬವು ನಾವು ಜನಿಸಿದ ದಿನದಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಾಲನೆ, ಪೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬವು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರ ಪೋಷಣೆಯ ಪ್ರಮುಖ ತಾಣ.
2. ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆ: ತಮ್ಮ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬವು ನೀಡುತ್ತದೆ.
3. ಸಾಮಾಜಿಕರಣ: ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕು, ಹೇಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬವು ಕಲಿಸುತ್ತದೆ.

3. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಯಾವುವು?

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳು-

- 1) ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ : ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.
- 2) ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಗಳ ಮೂಲಕ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತವೆ.
- 3) ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತವೆ : ನಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಾದ ವಸತಿ, ಲೈಂಗಿಕ ಬಯಕೆ, ಸಂತಾನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ.
- 4) ಲಿಖಿತ ಮತ್ತು ಅಲಿಖಿತ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.
- 5) ಒಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

4. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಯಾವುವು?

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು- ರೂಢಿ, ಕಾನೂನು, ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿ, ರಾಜ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಧರ್ಮ. ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದವುಗಳು.

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕೈದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

- ಸಮಾಜವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿರುತ್ತವೆ.
- ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮ ತಾಳಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೇ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.
- ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.
- ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಮಾಜದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ.
- ಒಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಸಹ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ.

2. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಧರ್ಮದ ಆದರ್ಶಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

1. ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಕಾರ್ಯ: ಧರ್ಮವು ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ವಾಹಕವಾಗಿದೆ.
2. ಸಾಮಾಜಿಕ ಐಕ್ಯತೆ : ಧರ್ಮವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯ, ಅಹಿಂಸೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.
3. ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ: ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ನ್ಯಾಯ, ಸಮಾನತೆ, ಅಹಿಂಸೆ, ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಧರ್ಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.
4. ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣ : ಧರ್ಮವು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಅತಿ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

3. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿರಿ.

- ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಕುಟುಂಬ ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನನ್ನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಅಜ್ಜಿ-ತಾತ, ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕವರು, ಅಶಕ್ತರು, ಹಿರಿಯರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒದಗಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಾನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆ.
- ನನಗೆ ನನ್ನ ಕುಟುಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕರಣಗೊಳಿಸಿದಂತೆ, ನಾನು ಕೂಡ ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಈ ಸಾಮಾಜಿಕರಣಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.
- ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಒದಗಿಸಿದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅಂದರೆ ನನ್ನ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ, ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಮೊಮ್ಮಗನಾಗಿ, ತಮ್ಮ ತಂಗಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಅಣ್ಣನಾಗಿ ನನ್ನ ಪಾಲಿನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತೇನೆ.

4. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾದ ವಿವಾಹ ಕುರಿತು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ವಿವಾಹ ಎಂದರೇ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ, ಜೊತೆಯಾಗಿ ಜೀವನ ನಡೆಸಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ. ವಿವಾಹವು ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಜೋಡಿಯಾಗಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ವಿವಾಹದ ಕಾರ್ಯಗಳು

1. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನುಮತಿ : ವಿವಾಹವು ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಜೋಡಿಯಾಗಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನುಮೋದನೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ವಿವಾಹವು ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

2. ಕುಟುಂಬ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ತಳಹದಿ : ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳೆಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಕುಟುಂಬದ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ.

3. ವಿವಾಹವಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗು ತನ್ನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯರ ಕುಟುಂಬದ ಆಸ್ತಿಗೆ ಉತ್ತರದಾಯಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

5. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸೆಯಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಾವುವು?

ಧರ್ಮದ ಕಾರ್ಯಗಳು-

1. ಸಾಮಾಜಿಕರಣದ ಕಾರ್ಯ: ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಸತ್ಯಸಂಧತೆ, ಸಹಕಾರ, ನಿರಪೇಕ್ಷತೆ, ಸಹನೆ, ತ್ಯಾಗ, ಶಾಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಪ್ರಸಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ.

2. ಸಾಮಾಜಿಕ ಐಕ್ಯತೆ : ಧರ್ಮವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಗೆ ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಸತ್ಯ, ಅಹಿಂಸೆ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಐಕ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.

3. ಮೌಲ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ : ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ನ್ಯಾಯ, ಸಮಾನತೆ, ಅಹಿಂಸೆ, ಮೊದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಧರ್ಮವು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ -4

ಸಮಾಜದ ಪ್ರಕಾರಗಳು

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರಿ.

1. ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಸಮಾಜದ ಸದಸ್ಯರು, ಬೇಟೆಯಾಡಲು _____ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

2. ಕೃಷಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಳುಮೆಗೆ _____ ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

3. ಕೌಶಲ್ಯದ ಕೆಲಸ ಹಂಚುವುದಕ್ಕೆ _____ ಎಂದು ಹೆಸರು.

4. ಕೈಗಾರಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು _____ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗುತ್ತದೆ.

5. ಯಾಂತ್ರಿಕ ಉತ್ಪಾದನೆ _____ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

6. _____ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಆಸೆ ಇಲ್ಲ.

7. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಿಗೆ _____ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

8. ಮಾನವ ಸಮಾಜವು _____ ಎಂಬ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಯೇ ವಿಕಾಸವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಬೋಗಾರ್ಡ್ಸ್ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

9) ಸಾ.ಶ.ಪೂ. 3000 ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ನೇಗಿಲ ಸಂಶೋಧನೆಯೊಂದಿಗೆ _____ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು.

10) _____ ಪದ್ಧತಿಯು ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಜನರನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಜಾತಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು.

11) ರಜಪೂತರು ಹೊಂದಿದ _____ ಮತ್ತು _____ ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಜಮೀನ್ದಾರ ವರ್ಗದವರ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿದ್ದವು.

12) _____ ಸಮಾಜವು ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು- 1) ಶಿಲೆಯ 2) ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ನೇಗಿಲನ್ನು 3) ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆ 4) ಸಂಪರ್ಕ 5) ಕೈಗಾರಿಕಾ 6) ಬೇಟೆ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಸಮಾಜ 7) 'ಗ್ರಾಮೀಣಿ' 8) ಗ್ರಾಮ 9) 'ಕೃಷಿಕ್ರಾಂತಿ' 10) ಜಾಜ್‌ಮಾನಿ ಪದ್ಧತಿ 11) ರಾಯ್ ಮತ್ತು ರಾಣಿ 12) ಕೈಗಾರಿಕ ಸಮಾಜ

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿರಿ.

1. ಸಮಾಜದ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಯಾವುವು?

1) ಬೇಟೆ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಣಾ ಸಮಾಜ.

2) ಪಶುಪಾಲನ ಸಮಾಜ.

3) ಕೃಷಿ ಸಮಾಜ.

4) ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜ.

5) ನಗರ ಸಮಾಜ.

6) ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಮಾಜ.

7) ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜ.

2. ಪಶುಪಾಲನ ಸಮಾಜ ಎಂದರೇನು?

ಜನರು ತಮ್ಮ ಜೀವನಾಧಾರಕ್ಕೆ ಪಶುಗಳನ್ನು (ದನ, ಎಮ್ಮೆ, ಹಸು, ಕುರಿ, ಆಡು, ಇತ್ಯಾದಿ) ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ಸಾಕುವ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪಶುಪಾಲನ ಸಮಾಜ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

3. ಕೃಷಿಯು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ.

○ ಕೃಷಿಯು ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಮೂಲವಾಗಿದೆ.

• ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಆರು ಲಕ್ಷದಷ್ಟು ಇರುವ ಕೃಷಿ ಗ್ರಾಮಗಳು ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿವೆ.

• ದೇಶದ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಜನಗಳು ಇಂದಿಗೂ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

• ಕೃಷಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ 59ರಷ್ಟು ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಶೇಕಡ 75ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಕೃಷಿಯನ್ನೇರವಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ.

4. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಮಾಜ ಎಂದರೇನು?

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಮಾನವ ಶ್ರಮದಿಂದ ನಡೆಯದೇ ಯಂತ್ರಚಾಲಿತ ತಾಂತ್ರಿಕತೆಯಿಂದ ನಡೆಯುವ, ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಮೂಲಕ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಸಮಾಜವೇ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಮಾಜ.

5. ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜವು ಇಂದು ಅತ್ಯಂತ ವೇಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿ.

- ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜ ಎನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದಿದೆ.
- ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕತೆ ಹಾಗೂ ನಗರ ಜೀವನದ ಸುಲಲಿತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜವೇ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.
- ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರು ಏನೇ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜದ ಕಡೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ.
- ಮುಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.

III. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾಲ್ಕೈದು ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಸಮಾಜದ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

- ಬೇಟೆಯಾಡುವ ಹಾಗೂ ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಸಮಾಜವು ಬೇಟೆಯಾಡುವುದು, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಮಾಡುವುದು, ಜೇನು ಮತ್ತು ಗೆಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸುಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಪ್ರಮುಖ ಕಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು.
- ಇಲ್ಲಿ ವಯಸ್ಸು ಮತ್ತು ಲಿಂಗದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನಿಗದಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಆಸೆ ಇಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ.
- ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವುದು ಈ ಸಮಾಜದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು.
- ಬೇಟೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಆಹಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಲ್ಲಿನ ಅಯುಧಗಳಿಂದ ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

2. ಪಶುಪಾಲನ ಸಮಾಜದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

- ಜನರು ತಮ್ಮ ಜೀವನಾಧಾರಕ್ಕೆ ಪಶುಗಳನ್ನು (ದನ, ಎಮ್ಮೆ, ಹಸು, ಕುರಿ, ಆಡು, ಇತ್ಯಾದಿ) ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ಸಾಕುವ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪಶುಪಾಲನ ಸಮಾಜ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.
- ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ನೂರರಿಂದ- ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಜನರಿರುತ್ತಾರೆ.
- ಪಶುಪಾಲನೆಯು ಈ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಮುಖ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು.
- ಈ ಸಮಾಜವು ಒಬ್ಬ ನಾಯಕನ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರುತ್ತಿತ್ತು.
- ಈ ಜನರು ಜೀವನೋಪಾಯದ ಅಗತ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪಶುಪಾಲನೆ, ಬೇಟೆಯಾಡುವಿಕೆ, ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವಿಕೆ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ.

3. ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಗೆ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ.

- ಕೃಷಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಮುಖ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು

ಜೊತೆಗಿನ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಚಟುವಟಿಕೆ ಆಧಾರದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಸಮಾಜದ ರಚನೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

- ಜಮೀನ್ದಾರಿ, ರೈತವಾರಿ ಮತ್ತು ಮಹಲ್‌ವಾರಿ ಪದ್ಧತಿಗಳು ರೈತರಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆಯೇ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತು.
- ಇನ್ನೂ ಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿಯಂತೂ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೊಂದಿದ್ದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕೃಷಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

4. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಮಾಜದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿಮಾಡಿ.

ಕೈಗಾರಿಕಾ ಸಮಾಜದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

1. ಕೈಗಾರಿಕಾ ಆಧಾರಿತ ಆರ್ಥಿಕತೆ: ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ ವರ್ಗ, ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಬಹುತೇಕ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕೈಗಾರಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.
2. ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿಪರತೆ: ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೆಲಸಗಳು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕೌಶಲ್ಯ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇವು ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
3. ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ: ಬಹುವಿಸ್ತೃತವಾದ ಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
4. ವಲಸೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ: ಕೈಗಾರಿಕಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ನಂತರ ವಲಸೆಯು ಹಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ನಗರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.

5. ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜ ಕುರಿತು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಬರೆಯಿರಿ.

- ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಜನರು ಏನೇ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಹಿತಿ ಸಮಾಜದ ಕಡೆ ಮೊರೆ ಹೋಗುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ.
- ಮುಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವ ಶಿಕ್ಷಣ, ವಾಣಿಜ್ಯ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಅಂಶಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾಹಿತಿಗೆ ಸಮಾಜ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಇಲ್ಲಿ ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಪರಿಕರಗಳ ಉಪಯೋಗ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ.
- ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಜ್ಞಾನದ ಉಪಯೋಗವು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಜ್ಞಾನ ಮಿನಿಮಿಯದ ಮುಖ್ಯ ಮೂಲ ಇದೇ ಆಗಿದೆ. ಕಂಪ್ಯೂಟರ್‌ಗಳು ಮಾಹಿತಿ ಕಣಜವಾಗುತ್ತಿವೆ.

ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರ

ಅಧ್ಯಾಯ - 3

ವಾಯುಗೋಳ

I. ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದದಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡಿ.

1. ವಾಯುಗೋಳದ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಅನಿಲಗಳೆಂದರೆ _____ ಮತ್ತು _____
2. ವಾಯುಗೋಳದ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಸ್ತರ _____ ಆಗಿದೆ.
3. ಸಮುದ್ರಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಾಯುಗೋಳದ ಸರಾಸರಿ ಒತ್ತಡವು _____ ಆಗಿದೆ.
4. ಪಶ್ಚಿಮ ಮಾರುತಗಳನ್ನು _____ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
5. ಹವಾಗುಣದ ಬಗ್ಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರ _____ ಆಗಿದೆ.
6. ವಾಯುಗೋಳದ ದಪ್ಪ ಸುಮಾರು _____ ಆಗಿದೆ.
7. ಸಮೋಷ್ಣಮಂಡಲವು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಬರುವ _____ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದೆ.
8. ವಾಯುವಿನ ಒತ್ತಡವನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಬಳಸುವ ಉಪಕರಣ _____
9. _____ ಪ್ರದೇಶದ ವಲಯವನ್ನು ಅಶ್ವ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳ ವಲಯ ಎಂತಲೂ ಕರೆಯುವರು.
10. ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುತಗಳನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ _____ ಎನ್ನುವರು.
11. _____ ಗಳ ಜನಪ್ರಿಯ ಹೆಸರು 'ಕುದುರೆಬಾಲ'ದ ಮೋಡಗಳು.
12. ಮಂಗಳೂರು- ಮಾರುತಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿರುವ ಭಾಗ, _____- ಮಾರುತಗಳಿಗೆ ಮರೆಯಾಗಿರುವ ಮಳೆನರಳಿನ ಪ್ರದೇಶ. ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ಸಾರಜನಕ, ಆಮ್ಲಜನಕ 2) ಪರಿವರ್ತನಾಮಂಡಲ 3) 1013.25 ಮಿಲಿಬಾರ್ 4) ಪ್ರತಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರುತಗಳು 5) 'ಹವಾಗುಣ ಶಾಸ್ತ್ರ' (Meteorology) 6) 1000 ಕಿ.ಮೀ. 7) ಅತಿನೇರಳೆ (ಅಲ್ಟ್ರಾವೈಲೆಟ್) 8) ವಾಯುಭಾರಮಾಪಕ (Barometer). 9) ಉತ್ತರ ಉಪ-ಉಷ್ಣವಲಯದ ಅಧಿಕ ಒತ್ತಡ 10) ಲೂ 11) ಹಿಮಕಣ ಮೋಡಗಳು 12) ಹಾಸನ.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ವಾಯುಗೋಳ ಎಂದರೇನು?

ಭೂಮೇಲ್ಮೈ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶಗಳ ನಡುವೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವ ಅನಿಲಗಳು, ಧೂಳಿನ ಕಣ ಮತ್ತು ನೀರಾವಿಯ ತೆಳುವಾದ ಪದರವನ್ನು ವಾಯುಗೋಳವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

2. ವಾಯುಗೋಳದ ಪ್ರಮುಖ ಪದರುಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ವಾಯುಗೋಳವನ್ನು ಅದರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಐದು ಪದರುಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ

- 1) ಪರಿವರ್ತನಾಮಂಡಲ,
- 2) ಸಮೋಷ್ಣಮಂಡಲ,
- 3) ಮಧ್ಯಂತರಮಂಡಲ,
- 4) ಉಷ್ಣತಾಮಂಡಲ ಮತ್ತು
- 5) ಬಾಹ್ಯಮಂಡಲ.

3. ಓಜೋನ್ ಪದರದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಏನು?

- ಸಮೋಷ್ಣಮಂಡಲ ಪದರದಲ್ಲಿ ಓಜೋನ್ ಅನಿಲವು ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದುದು.
- ಇದು ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಬರುವ ಅತಿನೇರಳೆ (ಅಲ್ಟ್ರಾವೈಲೆಟ್) ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೀರಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರಾಶಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದೆ.
- ಈ ಅತಿನೇರಳೆ (ಅಲ್ಟ್ರಾವೈಲೆಟ್) ಕಿರಣಗಳು ಜೀವರಾಶಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಮಾರಕ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

4. ಶಾಂತವಲಯ ಎಂದರೇನು? ಅದು ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ?

ಸಮಭಾಜಕವೃತ್ತದಿಂದ 5° ಉತ್ತರ ಮತ್ತು 5° ದಕ್ಷಿಣ ಅಕ್ಷಾಂಶದವರೆಗಿನ ಭಾಗವು ವರ್ಷವೆಲ್ಲಾ ಸೂರ್ಯನ ಲಂಬವಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು. ಇದರಿಂದ ವಾಯು ಹೆಚ್ಚು ಉಷ್ಣಾಂಶದಿಂದ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ವಾಯು ಚಲನೆ ಕಡಿಮೆ. ಈ ವಲಯವು ಪ್ರಶಾಂತವಾಗಿದ್ದು (calm) ಲಘುಮಾರುತಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು 'ಶಾಂತವಲಯ' (Doldrum) ಎಂದೂ ಕರೆಯುವರು.

ಇದು ಸಮಭಾಜಕವೃತ್ತದ ಕಡಿಮೆ ಒತ್ತಡ ಪ್ರದೇಶ ದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

5. ನಿರಂತರ ಮಾರುತಗಳ ವಿಧಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

- 1) ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರುತಗಳು (Trade Winds)
- 2) ಪ್ರತಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮಾರುತಗಳು (Anti trade Winds)
- 3) ಧ್ರುವೀಯ ಮಾರುತಗಳು (Polar Winds)

6. ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುತಗಳೆಂದರೇನು? ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆ ಕೊಡಿ.

ನಿರಂತರ ಮತ್ತು ನಿಯತಕಾಲಿಕ ಮಾರುತಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಉಷ್ಣಾಂಶ, ಒತ್ತಡ, ತೇವಾಂಶಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುತಗಳುಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳನ್ನೇ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುತಗಳೆನ್ನುವರು.

ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಳೀಯ ಮಾರುತಗಳಾವುವೆಂದರೆ, ಭೂಗಾಳಿ, ಸಮುದ್ರಗಾಳಿ, ಪರ್ವತಗಾಳಿ, ಕಣಿವೆಗಾಳಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಕೆಲವು ಮಾರುತಗಳನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ 'ಲೂ' ಎಂದು, ಯು.ಎಸ್.ಎ.ಯಲ್ಲಿ 'ಚಿನೂಕ್' ಅಥವಾ 'ಹಿಮಭಕ್ಷಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

7. ಮೋಡಗಳ ವಿಧಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಮೋಡಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮುಖ್ಯ ವಿಧಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಇವುಗಳೆಂದರೆ :

- 1) ಪದರು ಮೋಡಗಳು
- 2) ರಾಶಿ ಮೋಡಗಳು
- 3) ಹಿಮಕಣ ಮೋಡಗಳು
- 4) ರಾಶಿವೃಷ್ಟಿ ಮೋಡಗಳು.

8. ವಾಯುಗೋಳ ಎಂದರೇನು? ಇದರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದಿರುವ ಅನಿಲಗಳು, ಧೂಳಿನ ಕಣ ಮತ್ತು ನೀರಾವಿಯ ತೆಳುವಾದ ಪದರವನ್ನು ವಾಯುಗೋಳವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ-

- ಈ ಅನಿಲದ ಪದರವು ಭೂಮೇಲ್ಮೈ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯಾಕಾಶಗಳ ನಡುವಿನ ರಕ್ಷಣಾ ವಲಯ.
- ವಾಯುಗೋಳವು ಭೂಮಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.
- ವಾಯುಗೋಳದ ಕೆಲವು ಅನಿಲಗಳು ಮಾನವ ಮತ್ತು ಇತರ ಜೀವಿಗಳ ಉಸಿರಾಟಕ್ಕೆ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.
- ಸಸ್ಯಗಳು ಈ ಅನಿಲಗಳ ನೆರವಿನಿಂದ ಆಹಾರವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತವೆ.
- ವಾಯುಗೋಳವು ಸೂರ್ಯನ ಶಾಖವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯು ಒಂದು ಜೀವಗ್ರಹ ವಾಗಿರವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.
- ವಾಯುಗೋಳದ ಶಾಖ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದು ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಹವಾಮಾನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರುವುದು.

9. ಹವಾಗುಣ ಮತ್ತು ವಾಯುಗುಣಕ್ಕಿರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳೇನು?

ಹವಾಗುಣ	ವಾಯುಗುಣ
1. ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಅಲ್ಪಾವಧಿಯ ವಾಯುಗೋಳದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಹವಾಗುಣ ಎನ್ನುವರು.	1. ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದ ದೀರ್ಘಾವಧಿಯ ಹವಾಗುಣದ ಸರಾಸರಿಯನ್ನು ವಾಯುಗುಣವೆನ್ನುವರು.
2. ಉದಾ: ಮೋಡಯುಕ್ತ ಪ್ರಖರ ಬಿಸಿಲು, ಹಿತಕರ ಹವಾಗುಣ.	2. ಉದಾ: ಸಮಭಾಜಕ ವೃತ್ತದ ವಾಯುಗುಣ, ತಂಡಾ ವಾಯುಗುಣ, ಮರುಭೂಮಿ ವಾಯುಗುಣ,
3. ಹವಾಗುಣ ಬಗ್ಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ 'ಹವಾಗುಣ ಶಾಸ್ತ್ರ' (Meteorology) ಎನ್ನುವರು.	ಮೆಡಿಟರೇನಿಯನ್, ಮಾನ್ಸೂನ್ ವಾಯುಗುಣ ಮೊದಲಾದವು.
	3. ವಾಯುಗುಣದ ಬಗ್ಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು 'ವಾಯುಗುಣಶಾಸ್ತ್ರ' (Climatology) ಎನ್ನುವರು.

10. ವಾಯುಗೋಳದ ವಿವಿಧ ಅನಿಲಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ ತಿಳಿಸಿ.

ವಾಯುಗೋಳವು ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಅನಿಲಗಳು, ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳು ಮತ್ತು ನೀರಾವಿಯ ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿದೆ. ವಾಯುಗೋಳದ ಮುಖ್ಯ ಅನಿಲಗಳೆಂದರೆ ಸಾರಜನಕ ಶೇ.78.08, ಆಮ್ಲಜನಕ ಶೇ.20.94, ಆರ್ಗನ್ ಶೇ.0.93, ಇಂಗಾಲದ ಡೈಆಕ್ಸೈಡ್ ಶೇ.03, ಮತ್ತು ಓಜೋನ್ ಶೇ. 0.000005. ವಾಯುಗೋಳವು ಧೂಳಿನ ಕಣಗಳನ್ನು ಸಹ ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ನೀರಿನ ಕಣಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿದೆ.

III. ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿ.

1. ಆಯಾನವಲಯ :- ಉಷ್ಣತಾಮಂಡಲ ಪದರದಲ್ಲಿನ ಅತ್ಯಧಿಕ ಉಷ್ಣಾಂಶದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅನಿಲದ ಅಣುಗಳು

ಆಯಾನುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದಿರುವ ವಲಯವನ್ನು 'ಆಯಾನುಮಂಡಲ'ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

2. ಸಾಮಾನ್ಯ ಇಳಿಕೆಯದರ :- ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೋದಂತೆ ಅನಿಲಗಳ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಒತ್ತಡ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಉಷ್ಣಾಂಶವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಉಷ್ಣಾಂಶದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಇಳಿಕೆ ಪ್ರಮಾಣ ಎನ್ನುವರು.

3. ಶೀತವಲಯ:- ಇವು 66½° (ಆರ್ಟಿಕ್ ವೃತ್ತ) ಉತ್ತರದಿಂದ 90° ಉತ್ತರ ಧ್ರುವದವರೆಗೆ ಹಾಗೂ ದಕ್ಷಿಣಾರ್ಧಗೋಳದಲ್ಲಿ 66½° ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ (ಅಂಟಾರ್ಟಿಕ್ ವೃತ್ತ) 90° ದಕ್ಷಿಣ ಧ್ರುವದವರೆಗೆ ಹರಡಿರುವ ಕಡಿಮೆ ಉಷ್ಣಾಂಶದ ಪ್ರದೇಶವೇ ಶೀತವಲಯ.

4. ಅಶ್ವಅಕ್ಷಾಂಶ:- ಉತ್ತರ ಉಪ-ಉಷ್ಣವಲಯದ ಅಧಿಕ ಒತ್ತಡ ಪ್ರದೇಶ ಪಟ್ಟಿಗಳು ಅಂದರೇ 30° ಉತ್ತರದಿಂದ 35° ಉತ್ತರ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳವರೆಗೆ ಕಂಡುಬರುವ ವಲಯವನ್ನು ಅಶ್ವ ಅಕ್ಷಾಂಶಗಳ ವಲಯ ಕರೆಯುವರು.

5. ಆರೋಹಮಳೆ (ಪರ್ವತ ಮಳೆ):-ತೇವಾಂಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಾಯುವು ಚಲನ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಅಡ್ಡಲಾಗಿರುವ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ತಡೆಯಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ಅದು ಮೇಲೆರುವುದು. ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಏರಿದಂತೆ ವಾಯು ತಂಪಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಜಲಾಂಶವು ಘನೀಕರಿಸಿ ಮಳೆ ಬೀಳುವುದು. ಹೀಗೆ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಮಳೆಯೇ ಪರ್ವತ ಮಳೆ ಅಥವಾ ಆರೋಹ ಮಳೆ.

6. ವಾಯುಗುಣ ಶಾಸ್ತ್ರ:- ವಾಯುಗುಣದ ಬಗ್ಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು 'ವಾಯುಗುಣಶಾಸ್ತ್ರ' (Climatology) ಎನ್ನುವರು.

ಅಧ್ಯಾಯ-4

ಜಲಗೋಳ

I. ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡಿ.

1. ಖಂಡಾವರಣ ಪ್ರದೇಶದ ಸರಾಸರಿ ಆಳವು _____ ಆಗಿದೆ.
2. ಒಂದು ಪ್ಯಾದಮ್ _____ ಅಡಿಗಳಿಗೆ ಸಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
3. ಪೆಸಿಫಿಕ್ ಸಾಗರದ ಅತ್ಯಂತ ಆಳವಾದ ಸ್ಥಳ _____ ಆಗಿದೆ.
4. ಸಾಗರಗಳ ಸರಾಸರಿ ಲವಣತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ _____ ರಷ್ಟಿದೆ.
5. ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಉಬ್ಬರಗಳು _____
6. ಭೂಮೇಲ್ಮೈನ _____ ಭಾಗ ನೀರಿನಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ.
7. _____ ಯು ಮೀನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಸಾಗರ ತಳದ ಭೂಸ್ವರೂಪವಾಗಿದೆ.
8. ಸೂರ್ಯನ ಕಿರಣಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ _____ ಗಳವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತವೆ.
9. ಒಂದು ಅಧಿಕ ಉಬ್ಬರದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಅಧಿಕ ಉಬ್ಬರಗಳ ನಡುವೆ _____ ವೇಳೆಯ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆ.
10. _____ ವು ಭೂಮಿ, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಇವುಗಳು ಒಂದೇ ಸರಳ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಅಥವಾ ಹುಣಿಮೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) 100 ಪ್ಯಾದಮ್‌ಗಳು 2) ಆರು/ 6 3) ಪಿಲಿಫೈನ್ಸ್ ದ್ವೀಪಗಳ ಬಳಿಯಿರುವ 'ಚಾಲೆಂಜರ್ ತಗ್ಗು' 4) 35/ 000 (ಅಂದರೆ 1000 ಭಾಗದಲ್ಲಿ 35 ಭಾಗ ಎಂದರ್ಥ) 5) ಗರಿಷ್ಠ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ಉಬ್ಬರ 6) 70.78% 7) ಖಂಡಾವರಣ ಪ್ರದೇಶ 8) 200 ಮೀ 9) 12 ಗಂಟೆ 26 ನಿಮಿಷ 10) ಗರಿಷ್ಠ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ಉಬ್ಬರ.

II. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಜಲಗೋಳ ಎಂದರೇನು?

ಭೂಮೇಲ್ಮೈನ 70.78% ಭಾಗ ಅಂದರೆ 361 ದಶಲಕ್ಷ ಚ.ಕಿ.ಮೀ. ಪ್ರದೇಶವು ನೀರಿನಿಂದ ಆವರಿಸಿರುವುದನ್ನು ಜಲಗೋಳ ಎನ್ನುವರು.

2. ಸಾಗರತಳದ ಭೂ ಸ್ವರೂಪದ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

1. ಖಂಡಾವರಣ ಪ್ರದೇಶ,
2. ಖಂಡಾವರಣ ಇಳಿಜಾರು,
3. ಆಳಸಾಗರ ಮೈದಾನ ಮತ್ತು
4. ಸಾಗರ ತಗ್ಗುಗಳು.

3. ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹಗಳಿಗೂ ಮತ್ತು ಉಬ್ಬರವಿಳಿತಗಳಿಗೂ ಇರುವ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹಗಳು	ಉಬ್ಬರ ವಿಳಿತಗಳು
1) ನಿಶ್ಚಿತ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಚಲಿಸುವ ಸಾಗರದ ಮೇಲ್ಮೈ ನೀರನ್ನು 'ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹ' ಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವರು.	1) ಸಾಗರದ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟವು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಏರುವುದು ಹಾಗೂ ಇಳಿಯುವುದನ್ನೇ 'ಉಬ್ಬರ ವಿಳಿತ' ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.
2) ಕಾರಣಗಳು: ಭೂಮಿಯ ದೈನಂದಿನ ಚಲನೆ, ಉಷ್ಣಾಂಶ, ಮಾರುತಗಳು, ಲವಣತೆ, ಭೂಭಾಗಗಳ ಆಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ.	2) ಕಾರಣಗಳು: ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯನ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣಾ ಶಕ್ತಿ, ಭೂಮಿಯ ದೈನಂದಿನ ಚಲನೆ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ಕೇಂದ್ರಾಪಗಮನ ಶಕ್ತಿ.

4. ಗರಿಷ್ಠ ಉಬ್ಬರ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಉಬ್ಬರಗಳ ನಡುವಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಗರಿಷ್ಠ ಅಥವಾ ಅಧಿಕ ಉಬ್ಬರ	ಕನಿಷ್ಠ ಉಬ್ಬರ
1. ಭೂಮಿ, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಇವುಗಳು ಒಂದೇ ಸರಳ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ ಅಥವಾ ಹುಣ್ಣಿಮೆ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.	1. ಕನಿಷ್ಠ ಉಬ್ಬರಗಳು ವೃದ್ಧಿಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಅರ್ಧಾಧಿಕ ಚಂದ್ರನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.
2. ಭೂಮಿ, ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಇವುಗಳು ಒಂದೇ ಸರಳ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ.	2. ಕನಿಷ್ಠ ಉಬ್ಬರಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಸೂರ್ಯ ಒಂದೇ ಸರಳರೇಖೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಮತ್ತು ಚಂದ್ರನು ಭೂಮಿಗೆ ಸಮಕೋನದಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ.
3. ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಇವರಡರ ಒಟ್ಟು ಗುರುತ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಗರಿಷ್ಠ ಉಬ್ಬರಗಳು ಹೆಚ್ಚು	3. ಈ ರೀತಿಯ ಉಬ್ಬರಗಳಲ್ಲಿ ಏರುಬ್ಬರ ಅಷ್ಟೊಂದು

ಎತ್ತರವಾಗಿರುವಂತೆ ಇಳಿ ಉಬ್ಬರಗಳ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಸಹ ಅತಿ ಆಳವಾಗಿರುವುದು.	ಇಳಿ ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇಳಿಯುಬ್ಬರವೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
---	---

5. ಸಾಗರಗಳನ್ನು ನಾವು ಹೇಗೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕು?

1. ಕಚ್ಚಾ ತೈಲವನ್ನು ಕೊಳವೆ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಗಿಸುವುದು.
2. ಅಣು ಇಂಧನ ತಾಜ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಮುದ್ರ ಸಾಗರಗಳಿಗೆ ಹಾಕುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು.
3. ತೀರವಲಯದಲ್ಲಿರುವ ಪೆಟ್ರೋ-ರಾಸಾಯನಿಕ ಹೊರ ಹಾಕುವ ದುರ್ಗಂಧ ವಸ್ತುಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ.
4. ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಂದರು ಹಾಗೂ ರೇವುಪಟ್ಟಣಗಳ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುವುದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು
5. ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿರುಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ಹಾಗೂ ಗಣಿಗಾರಿಕೆ ಕಾರ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು.
6. ಕರಾವಳಿಯ ಮರಳು ದಂಡೆಗಳನ್ನು (ಬೀಚ್) ಶೋಷಣೆ ಮತ್ತು ವಿನಾಶಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ.

6. ಉಬ್ಬರವಿಳಿತಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳು ಯಾವುವು?

ಉಪಯೋಗಗಳು: ಉಬ್ಬರವಿಳಿತಗಳು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ :

1. ದೊಡ್ಡ ನೌಕಾಯಾನಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ,
2. ಬಂದರು ಮತ್ತು ಹಡಗು ನಿಲ್ದಾಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗುತ್ತವೆ,
3. ಉಬ್ಬರವಿಳಿತಗಳಿಂದ ಬರುವ ನೀರು ಬಂದರುಗಳ ತೀರವನ್ನು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುತ್ತವೆ,
4. ಉಪ್ಪನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ,
5. ಮೀನುಗಾರಿಕೆಗೆ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುಚ್ಛಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಉಪಯುಕ್ತ.

III. ಹೊಂದಿಸಿ ಬರೆಯಿರಿ.

ಅ	ಬ
1. ಫ್ಯಾದಮ್	ಅ) ಆಳಸಾಗರ ಮೈದಾನ
2. ಓಯೋಶಿವೊ	ಆ) ಅ.ಸಂ.ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪೂರ್ವಕರಾವಳಿ
3. ಗಲ್ಫ್ ಸ್ಟ್ರೀಂ	ಇ) ಶೀತ ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹ
4. ಸಮುದ್ರ ಪರ್ವತಗಳು	ಈ) ಹಿಂದೂ ಮಹಾಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹ
5. ಅಗುಲ್ಹಾಸ್ ಪ್ರವಾಹ	ಉ) ಸಾಗರದ ಆಳದ ಅಳತೆ ಮಾನ

ಉತ್ತರಗಳು:- 1-ಉ, 2-ಇ, 3-ಆ, 4-ಅ, 5-ಈ

IV. ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿ.

1. ಖಂಡಾವರಣ ಇಳಿಜಾರು- ಇದು ಸಾಗರತಳದ ಎರಡನೇ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು, ಕಡಿದಾದ ಇಳಿಜಾರಿನಿಂದ ಕೂಡಿದೆ.

2. ಲವಣತೆ- ಸಾಗರ ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕರಗಿರುವ ಉಪ್ಪಿನಂಶಗಳ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು 'ಲವಣತೆ' ಎನ್ನುವರು.

3. ಉಷ್ಣ ಮತ್ತು ಶೀತ ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹಗಳು-

ಉಷ್ಣ ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹಗಳು: ಇವುಗಳು ಸಮಭಾಜಕವೃತ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಉಪ ಧ್ರುವೀಯ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

ಶೀತಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹಗಳು: ಇವುಗಳು ಧ್ರುವಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಸಮಭಾಜಕವೃತ್ತದ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯುತ್ತವೆ.

4. ಅಧಿಕ ಭರತ ಮತ್ತು ಕನಿಷ್ಠ ಭರತ-

ಏರುಬ್ಬರ/ ಅಧಿಕ ಭರತ: ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ಸಾಗರದ ನೀರು ಒಮ್ಮೆ ಏರುವುದರಿಂದ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಏರುಬ್ಬರ ಅಥವಾ ಪ್ರವಾಹದ ಉಬ್ಬರವೆನ್ನುವರು.

ಇಳಿಉಬ್ಬರ (ಕನಿಷ್ಠ ಭರತ) : ಒಮ್ಮೆ ಏರುಬ್ಬರದ ಪ್ರಮಾಣದಷ್ಟೇ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯುವುದು, ಇದನ್ನೇ ಇಳಿಉಬ್ಬರ ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

5. ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರವಾಹ- ಬೆಂಗಳೂರು ಪ್ರವಾಹವು ಒಂದು ದಕ್ಷಿಣ ಅಟ್ಲಾಂಟಿಕ್ ಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹಗಳ, ಶೀತಸಾಗರ ಪ್ರವಾಹ ವಾಗಿದೆ.

6. ಉಬ್ಬರವಿಳಿತಗಳು- ಚಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಸೂರ್ಯ ಗುರುತ್ವಾಕರ್ಷಣಾ ಶಕ್ತಿ, ಭೂಮಿಯ ದೈನಂದಿನ ಚಲನೆ ಮತ್ತು ಭೂಮಿಯ ಕೇಂದ್ರಾಪಗಮನ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಮುದ್ರ ಅಥವಾ ಸಾಗರದ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟವು ನಿಯಮಿತವಾಗಿ ಏರುವುದು ಹಾಗೂ ಇಳಿಯುವುದನ್ನೇ 'ಉಬ್ಬರ ವಿಳಿತ' ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಅಧ್ಯಾಯ -5

ಜೀವಗೋಳ.

1. ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಜೀವಗೋಳವೆಂದರೇನು?

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುವ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೇ ಜೀವಗೋಳ.

2. 'ಜೀವ ಪರಿಸರ ಶಾಸ್ತ್ರ' ವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿ.

ಜೀವಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಭೌತಿಕ, ರಾಸಾಯನಿಕ ಮತ್ತು ಜೈವಿಕ ಪರಿಸರಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ವಿವರಿಸುವ ವಿಜ್ಞಾನವೇ ಜೀವಪರಿಸರ ಶಾಸ್ತ್ರ.

3. ಪರಿಸರ ಮಾಲಿನ್ಯದ ವಿಧಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ.

ಮಾಲಿನ್ಯದ ವಿಧಗಳು : ವಾಯುಮಾಲಿನ್ಯ, ಜಲಮಾಲಿನ್ಯ, ಮಣ್ಣಿನ ಮಾಲಿನ್ಯ ಮತ್ತು ಶಬ್ದಮಾಲಿನ್ಯ.

4. ಜಲಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮಗಳಾವುವು?

ಜಲಮಾಲಿನ್ಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕ್ರಮಗಳೆಂದರೆ-

- ಕೈಗಾರಿಕಾ ತ್ಯಾಜ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುವುದು,
- ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು,
- ಚರಂಡಿ ನೀರನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುವುದು,
- ಕಸದ ರಾಶಿಗಳನ್ನು ಜಲರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಜನರು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು.

5. ಜೀವಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಎಂದರೇನು?

ಒಂದು ಭೂ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಭೇದಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ 'ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆ' ಯೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

6. ಪರಿಸರ ಎಂದರೇನು? ಪರಿಸರದ ವಿಧಗಳು ಯಾವುವು?

ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳು, ಜೈವಿಕ ವಸ್ತುಗಳು ವಾಸಿಸುವ ಸುತ್ತಲಿನ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಪರಿಸರ ಎನ್ನುವರು.

ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ

1. ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಅಥವಾ ಭೌಗೋಳಿಕ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು
2. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಥವಾ ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಪರಿಸರ.

7. ಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕಗಳು ಯಾವುವು?

ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕಗಳು ಎನ್ನುವರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಧಗಳು-

1. ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮತ್ತು
2. ಮಾನವ ನಿರ್ಮಿತ ಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕ.

- ಹೊಗೆ, ವಿಷಾನಿಲ, ದೂಳು, ಚರಂಡಿನೀರು, ಕಸಕಡ್ಡಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಗೋಚರ ಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕಗಳಾಗಿವೆ.
- ಅಗೋಚರ ಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕಗಳಾವುವೆಂದರೆ ಆಹಾರ, ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಶ್ರಣವಾದ ವಿಷಯುಕ್ತ ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾಗಳು.

8. ಮುಖ್ಯವಾದ ವಾಯುಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕಗಳು ಯಾವುವು?

ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ವಾಯುಮಾಲಿನ್ಯಕಾರಕಗಳೆಂದರೆ: ಇಂಗಾಲದ ಡೈಆಕ್ಸೈಡ್, ಇಂಗಾಲದ ಮಾನಾಕ್ಸೈಡ್, ಗಂಧಕದ ಡೈಆಕ್ಸೈಡ್, ಸಾರಜನಕದ ಆಕ್ಸೈಡ್‌ಗಳು, ಕ್ಲೋರೋಫ್ಲೋರೋ ಕಾರ್ಬನ್‌ಗಳು (CFC), ಹೈಡ್ರೋಕಾರ್ಬನ್‌ಗಳು.

9. ಜಲಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳೇನು?

ಜಲಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದಾಗುವ ಪರಿಣಾಮಗಳೆಂದರೆ -

- ಜಲಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ಮಲಿನ ನೀರಿನಿಂದ ಹರಡುವ ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳಾದ ಕಾಲರಾ, ಟೈಫಾಯಿಡ್, ಕ್ಷಯ, ಕಾಮಾಲೆ, ಆಮಶಂಕೆ, ಅತಿಸಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತವೆ.
- ಜಲಚರಗಳ ಸಾವಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.
- ಮಲಿನಗೊಂಡ ನೀರನ್ನು ನೀರಾವರಿಗೆ ಬಳಸಿದರೆ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

10. ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ ಎಂದರೇನು? ಇದರ ಪರಿಣಾಮಗಳಾವುವು?

ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವಾಯುಮಂಡಲದ ಭೂಮಿಯ ಉಷ್ಣಾಂಶವು ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ ಇದನ್ನೇ 'ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ' ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಪರಿಣಾಮಗಳು-

- ಇದರಿಂದ ವಾಯುಗುಣದ ವಲಯಗಳು ಬದಲಾವಣೆ ಹೊಂದುತ್ತಿವೆ,

- ಹಿಮನದಿಗಳು ಕರುಗುತ್ತಿವೆ ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನ ಮಟ್ಟವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನವುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿ.

1. **ಜೀವಗೋಳ**— ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಜೀವಿಗೋಳ.

2. **ಪರಿಸರ ಅಸಮತೋಲನ**— ಜೀವಿಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಪರಿಸರ ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಡುವೆ ಕೆಲವು ಅಸಮತೋಲನವಾದ ಸಂಬಂಧ ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಇದನ್ನೇ ಜೈವಿಕ ಪರಿಸರ ಅಸಮತೋಲನ ಎನ್ನುವರು.

3. **ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ**— ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯ ವಾಯುಮಂಡಲದ ಉಷ್ಣಾಂಶವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದನ್ನೇ 'ಜಾಗತಿಕ ತಾಪಮಾನ' ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

4. **ಹಸಿರುಮನೆ ಪರಿಣಾಮ**— ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಜೀವಾವಶೇಷ ಇಂಧನಗಳ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಹಸಿರುಮನೆ ಅನಿಲಗಳ ಬಿಡುಗಡೆಯೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ. ಇಂಗಾಲದ ಡೈ ಆಕ್ಸೈಡ್ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಹಸಿರು ಮನೆ ಅನಿಲಗಳು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ಉಷ್ಣಾಂಶವನ್ನು ಹೀರಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದರಿಂದ ವಾಯುಮಂಡಲ ಉಷ್ಣಾಂಶವು ಹೆಚ್ಚುವುದು. ಇದನ್ನೇ 'ಹಸಿರು ಮನೆಯ ಪರಿಣಾಮ' ವೆಂದು ಕರೆಯುವರು.

5. **ಓಜೋನ್ ತೆಳುವಾಗುವಿಕೆ**— ಇತ್ತೀಚಿನ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಂಡಿಷನರ್, ರೆಫ್ರಿಜರೇಟರ್, ಸ್ಟ್ರೀಯರ್, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಕ್ಲೋರೋ ಫ್ಲೋರೋ ಕಾರ್ಬನ್ (C.F.C)ಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವುದು ವಾಯುಮಂಡಲದ ಓಜೋನ್ ಪದರವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ. ಈ ರೀತಿ ಓಜೋನ್ ತೆಳುವಾಗುತ್ತಿದೆ.

6. **ಆಮ್ಲಮಳೆ**— ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳು ಮಾಲಿನ್ಯಗೊಂಡ ವಾಯುಮಂಡಲ ಮೂಲಕ ಬೀಳುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಸಲ್ಫೂರಿಕ್ ಆಮ್ಲ ಮತ್ತು ಇಂಗಾಲದ ಮಾನಾಕ್ಸೈಡ್ ಮುಂತಾದವು ವಿಲೀನಗೊಂಡು ಬೀಳುವ ಮಳೆಯನ್ನು ಆಮ್ಲ ಮಳೆ ಎನ್ನುವರು.

ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ

ಅಧ್ಯಾಯ -3

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ ಮತ್ತು ಭಾರತದ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳು.

I. ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ಪದಗಳಿಂದ ಭರ್ತಿಮಾಡಿರಿ.

1. ತಲಾ ಆದಾಯ = ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯವನ್ನು _____ ದಿಂದ ಭಾಗಿಸುವುದು.
2. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯದ ಅಂದಾಜನ್ನು ಮಾಡುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಯು _____
3. ಇಂದು ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲು _____ ವಲಯವು ಹೊಂದಿದೆ.

4. ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು _____ ಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
5. ಭಾರತದ ಕೃಷಿಯನ್ನು _____ ಜೊತೆಗೆ ಜೂಜಾಟವಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
6. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನೀರಾವರಿ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯ ಪ್ರಮಾಣವು ಸಾಗುವಳಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ _____ ಶೇಕಡಾ ಇದೆ.
7. ಭಾರತದಲ್ಲಿ, _____ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ಅಂದಾಜಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತದೆ.
8. ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಶೇ 59 ರಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು _____ ವಲಯ ನೀಡುತ್ತಿದೆ.
9. 2011-12ರ ಕೃಷಿ ಗಣತಿಯ ಪ್ರಕಾರ, 1ರಿಂದ 2 ಹೆಕ್ಟೇರ್ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಒಟ್ಟು ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಶೇಕಡಾ _____ ರಷ್ಟಿವೆ.
10. 'ಭಾರತದ ಕೃಷಿಯು _____ ಜೊತೆ ಜೂಜಾಟ ಆಡುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ಜನಸಂಖ್ಯೆ 2) ಕೇಂದ್ರೀಯ ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು (CSO) 3) ತೃತೀಯ ವಲಯ/ ಸೇವಾ ವಲಯ 4) ಯಂತ್ರೋಪಕರಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಹೂಡಿಕೆಯ ಪ್ರಮಾಣ 5) ಮಾನ್ಯನ್ 6) 30% 7) ಕೇಂದ್ರೀಯ ಅಂಕಿಸಂಖ್ಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಯು (CSO) 8) ಸೇವಾ/ ತೃತೀಯ 9) 85 10) ಜೂಜಾಟ.

II. ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. **ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯವನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರಿ.**
ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯವು ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ಸರಕುಗಳ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ಒಟ್ಟು ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಸೈಮನ್ ಕುಜನೆಟ್ಸ್ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯವು, "ಒಂದು ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಅನುಭೋಗಿಗಳ ಕೈಗಳಿಗೆ ಪ್ರವಹಿಸುವ ಅಂತಿಮ ಸರಕುಗಳ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳ ನಿವ್ವಳ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ".
ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಅನುಭೋಗಿಗಳು ಆದಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಂದ ಪಡೆದ ಒಟ್ಟು ಆದಾಯವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

2. 2015 ರಲ್ಲಿ 5 ಸದಸ್ಯರಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯವು ರೂ. 567890 ಇದ್ದರೆ, ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ತಲಾ ಆದಾಯವನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಿರಿ.

2015ರಲ್ಲಿನ 5 ಸದಸ್ಯರಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ತಲಾ ಆದಾಯವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವಾಗ, ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯವನ್ನು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಆ ವರ್ಷದ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಭಾಗಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

2015 ತಲಾ ಆದಾಯ = (2015ರ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯ) ÷ 2015ರ ಕುಟುಂಬದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ,

= 567,890 ÷ 5

= 113,578

3. ಭಾರತದಂತಹ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಹೇಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿರಿ.

- ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಉದ್ಯೋಗ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.

- ಉಳಿತಾಯ ಪೋಷಾಹದ ಮೂಲಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮ ಕೌಶಲ್ಯದ ಕ್ರೋಡೀಕರಣ ಮಾಡಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಸುಪ್ತ ಕೌಶಲ್ಯ ಹೊರತರಲು ಸಹಾಯಕ.
- ಆದಾಯದ ಸಮ ಹಂಚಿಕೆ- ಸಂಪತ್ತು, ಆದಾಯ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಶಕ್ತಿಯ ಹೆಚ್ಚು ಸಮಾನ ಮರುಹಂಚಿಕೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ.
- ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವಿಸ್ತರಣೆ- ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕ.
- ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ- ಸಣ್ಣ ಉದ್ಯಮದಾರರು ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿಗೂ ಸಹಾಯಕ.

4. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಗಾತ್ರವು ಇಳಿಕೆಯಾಗಲು ಕಾರಣಗಳು ಯಾವವು?

ಹಿಡುವಳಿ ಎಂದರೆ ಒಂದು ಕುಟುಂಬವು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಭೂಮಿಯ ಗಾತ್ರವಾಗಿದೆ.

- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹೆಚ್ಚಳ.
- ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯು ಪ್ರಮಾಣ ಸ್ಥಿರವಾಗಿದೆ.
- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಏರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.
- ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಸಣ್ಣ ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

5. ಭಾರತದ ಕೃಷಿಯ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣಗಳು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ.

1. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವ ಕಾರಣ ಸಣ್ಣ ಗಾತ್ರದ ಸಾಗುವಳಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಇವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಭೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆ ಕಡಿಮೆ.
2. ತುಂಡು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಒತ್ತಡ.
3. ಭಾರತದ ಕೃಷಿಯು ಮಳೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದು, ಅದು ಅನಿಶ್ಚಿತ, ಅನಿಯಮಿತ ಮತ್ತು ಅಸಮರ್ಪಕ ಇದೆ ಮತ್ತು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಂದೆರಗುವ ಬರಗಾಲ.
4. ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಭಾಗಶಃ ಪ್ರಭಾವ : ಹಸಿರು ಕ್ರಾಂತಿಯು ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಅಕ್ಕಿ ಮತ್ತು ಗೋಧಿ ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನ ಒದಗಿಸಿ, ಶುಷ್ಕ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಇದು ಕೃಷಿಗೆ ಅದು ಅಷ್ಟೇನೂ ಅನುಕೂಲ ಒದಗಿಸಿಲ್ಲ.
5. ನೀರಾವರಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹೂಡಿಕೆಗಳ ಕುಗ್ಗುವಿಕೆ.
6. ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮತ್ತು ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳಂತಹ ಔಪಚಾರಿಕ ಮೂಲಗಳಿಂದ ಕೃಷಿ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸಾಲ ಪೂರೈಕೆಯು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ.
7. ಕೃಷಿ ಸರಕುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತಮ ಬೆಲೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಬೆಲೆ ಪಾವತಿಯು ಸರಿಯಾದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.

6. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ.

1. ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಹೂಡಿಕೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವುದು.
2. ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆ ಮಾಡುವುದು.
3. ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರುವುದು.
4. ರೈತರಿಗೆ ಬೆಲೆ ವಿಮೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು.

5. ಕೃಷಿಕರಿಗೆ ಸಲಹೆ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುವುದು.
6. ಖಾಸಗಿ ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರ ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು.

7. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ಗಾತ್ರವು ಇಳಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಯಾವವು?

- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಏರಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.
- ಆದ್ದರಿಂದ ಹಿಡುವಳಿಗಳು ಸಣ್ಣ ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.
- ಇಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ಗಾತ್ರದ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತೆರನಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ.
- ಆಧುನಿಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.
- ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಕತೆ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಕೃಷಿಕರು ಬಡವರಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

7. ತೃತೀಯ ವಲಯವೇ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಧಿಕ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡಿದೆ. ಸಮರ್ಥಿಸಿ.

- ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಧಿಕ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ಸೇವಾ ವಲಯ (ಶೇ.59) ನೀಡುತ್ತದೆ.
- ಶೇ.28ರಷ್ಟು ಉದ್ಯೋಗ ನೀಡಿದೆ.
- ಈ ವಲಯವು ವಿದೇಶಿ ಬಂಡವಾಳವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದೆ.
- ರಫ್ತು ಗಳಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಭಾರತವು ಸುಮಾರು 5 ಲಕ್ಷ ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳಷ್ಟು ರಫ್ತು ಆದಾಯ ಗಳಿಸಿದೆ.

8. ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಿ.

1. ಕಚ್ಚಾ ಸರಕುಗಳ ಅಲಭ್ಯತೆ :
2. ಹಣಕಾಸಿನ ಸಮಸ್ಯೆ :
3. ಕಡಿಮೆ ತಾಂತ್ರಿಕ ಕೌಶಲ್ಯ :
4. ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು :
5. ಬೃಹತ್ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಂದ ಪೈಪೋಟಿ:

ಅಧ್ಯಾಯ - 4

ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆ

I. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಖಾಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಭರ್ತಿಮಾಡಿ.

1. ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗವನ್ನು _____ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.
2. ಹನ್ನೆರಡನೇ ಪಂಚ ವಾರ್ಷಿಕ ಯೋಜನೆಯ ಕಾಲಾವಧಿಯು _____
3. ಒಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿದಾಗ ವಿಶ್ವದ ಮೊದಲ _____ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.
4. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಬಡತನದ ಪ್ರಮಾಣವು _____ ರಷ್ಟಿದೆ.
5. ಬಹಳಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯು _____ ಆಗಿತ್ತು.

6. _____ ರಲ್ಲಿ ಯೋಜನಾ ಆಯೋಗದ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ನೀತಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆಯೋಗವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು.
7. 2014-15ರ ವೇಳೆಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ತಲಾ ಆದಾಯವು _____ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಏರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.
8. ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳು ಭಾರತವನ್ನು _____ ಆಧಾರಿತ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಿವೆ.
9. _____ ಯೋಜನೆಯು ರಸ್ತೆ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಸರ್ವತು ರಸ್ತೆ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಸಂಪರ್ಕ ಕಲ್ಪಿಸಿತು.
10. ಈಗಿನ _____ ಯೋಜನೆಯು ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಕನಸಾದ ಸ್ವಚ್ಛ ಭಾರತ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿತ್ತು.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) 1950 2) 2012-17 3) ಭವಿಷ್ಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸೂಪರ್ ಪವರ್ 4) 22% 5) ಜನರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ 6) 2015, 7) 74193, 8) ಉದಾರಿ ಅಥವಾ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, 9) ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಗ್ರಾಮ ಸಡಕ ಯೋಜನೆ, 10) ಸ್ವಚ್ಛ ಭಾರತ ಅಭಿಯಾನ.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಯೋಜನೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ನೀಡಿ.

ಸರ್ವರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ವೃದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವಿನಿಯೋಜನೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ವ ನಿಗದಿತ ಗುರಿಗಳ ಸಾಧನೆಯೆಡೆಗೆ ಸಾಗುವುದೇ ಯೋಜನೆ.

2. ಭಾರತೀಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ವೃದ್ಧಿಸುವುದು.
2. ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆಧುನೀಕರಣಗೊಳಿಸುವುದು.
3. ದೇಶದ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಸಾಧಿಸುವುದು.
4. ಆದಾಯ ಹಾಗೂ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಸಮಾನತೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು.
5. ಸಾರಿಗೆ, ಸಂಪರ್ಕ, ಶಕ್ತಿ, ನೀರಾವರಿ, ಶಾಲೆಗಳು, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ಸಂಶೋಧನೆ ಹಾಗೂ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳಂತಹ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ವೃದ್ಧಿ.
6. ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
7. ಸಮತೋಲಿತ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
8. ಖಾಸಗಿ ವಲಯದ ಉತ್ತೇಜನ.

3. ಭಾರತೀಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ವಿಫಲತೆಗಳು ಯಾವುವು?

1. ಉತ್ಪಾದನೆಯ, ಆದಾಯಗಳ ನಿಧಾನ ಗತಿಯ ಬೆಳವಣಿಗೆ.
2. ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ.
3. ನಿರುದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ.
4. ಬಡತನ ಹಾಗೂ ಅಸಮಾನತೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆ.
5. ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ಅಸಮರ್ಪಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
6. ಅದಕ್ಷ ಆಡಳಿತ.
7. ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ರಫ್ತು ಹೆಚ್ಚಳವಾಗದಿರುವುದು.

4. 1990-91ರಲ್ಲಿನ ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿರಿ.

1. 1990-91ರ ವೇಳೆಗೆ ಭಾರತವು ತೀವ್ರ ಆರ್ಥಿಕ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

2. ವ್ಯಾಪಾರ ಶಿಲ್ಕಿನ ಅಗಾಧ ಕೊರತೆ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು.
3. ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ವಿದೇಶೀ ವಿನಿಮಯ ಸಂಗ್ರಹ.
4. ಹಣದುಬ್ಬರ ತೀವ್ರವಾಗಿತ್ತು.
5. ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಂಗಡಪತ್ರದ ಕೊರತೆಗಳು ಆರ್ಥಿಕತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಜನರ ಜೀವನವನ್ನು ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿಸಿದವು.

5. ಆರ್ಥಿಕ ಉದಾರೀಕರಣ ಕ್ರಮಗಳಡಿಯಲ್ಲಿನ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿರಿ.

1. ಆರ್ಥಿಕ ಉದಾರೀಕರಣ ಕ್ರಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಭಾರತವನ್ನು ಈಗ ಏಷ್ಯಾದ ಪ್ರಮುಖ ಆರ್ಥಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.
  2. ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಬರುತ್ತಿರುವ ವಿದೇಶಿ ಹೂಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ.
  3. ಹಲವು ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಛೇರಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿವೆ.
  4. ಭಾರತದ ತಲಾ ಆದಾಯವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ.
  5. ಭಾರತವು ಸೇವೆಗಳ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಾಫ್ಟ್‌ವೇರ್ ಹಾಗೂ ಮಾಹಿತಿ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಸಂಬಂಧಿತ ರಫ್ತುಗಳ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ವಿಪ್ರೋ, ಇನ್‌ಫೋಸಿಸ್, ಟಿಸಿಎಸ್, ಎಚ್‌ಸಿಎಲ್, ಟೆಕ್ ಮಹಿಂದ್ರಾ ಮತ್ತು ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಕಂಪನಿಗಳು ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ.
- ಹೀಗೆ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳು ಭಾರತವನ್ನು ಉದಾರಿ ಅಥವಾ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಆಧಾರಿತ ಅರ್ಥವ್ಯವಸ್ಥೆಯತ್ತ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುತ್ತಿವೆ.

6. ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿತ್ತು.

- 1947ರಲ್ಲಿ ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆದಾಗ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ತುಂಬಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು.
- ತಲಾ ಆದಾಯ ಅಲ್ಪವಾಗಿದ್ದಿತು;
- ಆಹಾರೋತ್ಪಾದನೆಯು ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದಿತು;
- ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಉದ್ಯಮಗಳಿದ್ದವು;
- ಯಂತ್ರೋಪಕರಣಗಳನ್ನು ನಾವು ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆವು;
- ಸಾರಿಗೆ, ಶಕ್ತಿ, ಸಂಪರ್ಕ ಸಾಧನಗಳು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದ್ದವು;
- ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದವು;
- ಎಲ್ಲೆಡೆ ಹಿಂದುಳಿದ ವಾತಾವರಣವೇ ಇದ್ದಿತು.

7. ಭಾರತೀಯ ಯೋಜನೆಗಳ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಧನೆಗಳು ಯಾವುವು?

1. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ತಲಾ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ.
2. ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯು ಹಲವು ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚಳವಾಗಿದೆ.
3. ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
4. ಆರ್ಥಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
5. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೂಲಸೌಕರ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
6. ಮೂಲ ಅನುಭೋಗಿ ಸರಕುಗಳು ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತವು ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ.

7. ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ.
8. ಬಂಡವಾಳ ಸಂಚಯನ.
9. ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ.
10. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ.

8. ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಇರುವ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಯಾವುವು?

ಒಟ್ಟಾರೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ-

1. ಡಿಜಿಟಲ್ ಇಂಡಿಯಾ.

ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ-

1. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಫಸಲು ವಿಮಾ ಯೋಜನೆ.

2. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಕೃಷಿ ಸಿಂಚಾಯಿ ಯೋಜನೆ.

3. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ ಖಾತ್ರಿ ಯೋಜನೆ.

4. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಗ್ರಾಮ ಸಡಕ ಯೋಜನೆ.

ಔದ್ಯಮಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ-

1. ಮೇಕ್ ಇನ್ ಇಂಡಿಯಾ :

2. ಸ್ಟಾರ್ಟ್‌ಅಪ್ ಇಂಡಿಯಾ ಮತ್ತು ಸ್ಟ್ಯಾಂಡಪ್ ಇಂಡಿಯಾ.

3. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಮುದ್ರಾ ಯೋಜನೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯ-

1. ಸ್ವಚ್ಛ ಭಾರತ ಅಭಿಯಾನ.

2. ಕೌಶಲ ಭಾರತ (ಸ್ಕಿಲ್ ಇಂಡಿಯಾ).

3. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಜನ ಧನ ಯೋಜನೆ.

4. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಜೀವನ ಜ್ಯೋತಿ ಯೋಜನೆ.

5. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಸುರಕ್ಷಾ ಬಿಮಾ ಯೋಜನೆ.

6. ಅಟಲ್ ಪೆನ್ಸನ್ ಯೋಜನೆ.

ನಗರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ-

1. ನಗರ ಪುನರುತ್ಥಾನ ಮತ್ತು ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಅಟಲ್ ಅಭಿಯಾನ.

2. ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿ ಆವಾಸ್ ಯೋಜನೆ.

3. ಸ್ಮಾರ್ಟ್ ಸಿಟಿ ಅಭಿಯಾನ.

9. ಎಲ್‌ಪಿಜಿ ನೀತಿಗಳು ಎಂದರೇನು?

ಭಾರತದಲ್ಲಿ 1991ರಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಗಳನ್ನು 'ಆರ್ಥಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು' ಎಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ನೀತಿಗಳು ಉದಾರೀಕರಣ (Liberalization), ಖಾಸಗೀಕರಣ (Privatization) ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣಗಳ (Globalization) ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತದಲ್ಲಿ ಎಲ್‌ಪಿಜಿ ನೀತಿಗಳು ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

10. 1991ರ ಹೊಸ ಆರ್ಥಿಕ ನೀತಿಯ ಮುಖ್ಯಾಂಶಗಳು ಯಾವುವು?

1. ವಿದೇಶಿ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂಥ ಲೈಸೆನ್ಸಿಂಗ್ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಮತ್ತು ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಖಾಸಗೀಕರಣಗೊಳಿಸುವ ಉದಾರ ಔದ್ಯಮಿಕ ನೀತಿ.

2. ಹಲವು ಉದ್ಯಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ನೇರ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಮುಕ್ತ ಅನುಮೋದನೆ.

3. ಭಾರತದ ರಫ್ತುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಳಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅವಶ್ಯವಿರುವ ಕಚ್ಚಾ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದ ಉದಾರ ಆಮದು-ರಫ್ತು ನೀತಿ.

4. ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾದ ಮಾನದಂಡಗಳನುಸಾರ ಬ್ಯಾಂಕು ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ವಲಯದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪುನಾರಚನೆ.

5. ತೆರಿಗೆ ಜಾಲವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬರುವಂಥ ತೆರಿಗೆ ಸುಧಾರಣೆಗಳು.

6. ಹೂಡಿಕೆಯ ಮೇಲಿರುವ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಖಾಸಗೀಕರಣಗೊಳಿಸುವುದು.

ವ್ಯವಹಾರ ಅಭ್ಯಯನ

ಅಧ್ಯಾಯ -2

ವ್ಯವಹಾರ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆ

I. ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ.

1. ಪುನರ್ ರಫ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ _____ ಪಟ್ಟಣವು ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ.

2. ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ _____ ಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

3. ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ತಯಾರಿಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ _____ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತದೆ.

4. ವ್ಯಾಪಾರದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ _____ ಲಾಭಗಳಿಸುವುದಾಗಿರಬೇಕು.

5. ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಾಪಾಡಲು _____ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

6. ವ್ಯವಹಾರವು ಹೊಸ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ _____ ನ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

7. ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಾಪಾಡಲು _____ ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ.

8. ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ತಿಳಿಯಲು _____ ಚಿಹ್ನೆ ಮುದ್ರಿಸುವುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ಸಿಂಗಪೂರ 2) ಗ್ರಾಮ 3) ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು 4) ಸಮಂಜಸವಾದ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯಯುಕ್ತ 5) ಭಾರತೀಯ ಮಾನಕ ಸಂಸ್ಥೆ 6) ಜಾಹೀರಾತಿನ 7) ಭಾರತೀಯ ಮಾನಕ ಸಂಸ್ಥೆ (Bureau of Indian Standards) 8) ಅಗ್‌ಮಾರ್ಕ್.

II. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ 2-4 ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ವ್ಯಾಪಾರ ಎಂದರೇನು?

ವ್ಯಾಪಾರವು ವಾಣಿಜ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾರುವುದನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ.

2. ಸಂಚಾರಿ ಅಂಗಡಿಗಳ ವಿವಿಧ ವಿಧಗಳಾವುವು?

ಸಂಚಾರಿ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವೆಂದರೆ. ತಲೆಹೊರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ತಳ್ಳುಗಾಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ರಸ್ತೆ ಬದಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು (ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು) ಮತ್ತು ಸಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು.

3. ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೆಂದರೆ ಯಾರು?

ಸರಕುಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಕೊಂಡು, ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾರುವವರನ್ನು ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಎನ್ನುವರು. ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಬಗೆಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

4. ವಿದೇಶ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೂರು ವಿಧಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, 1) ಆಮದು 2) ರಫ್ತು ಮತ್ತು 3) ಪುನರ್ ರಫ್ತು.

5 ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳು ಉತ್ಪಾದಿಸುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಗೃಹ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳೆಂದರೆ ಬಿದಿರಿನ ಬುಟ್ಟಿಗಳು, ಮರಮುಟ್ಟುಗಳು, ಚಾಪೆಗಳು, ಕಲ್ಲಿನ ಕೆತ್ತನೆಗಳು, ಕಮ್ಮಾರಿಕೆ, ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದವು.

ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳೆಂದರೆ ರಾಸಾಯನಿಕ ವಸ್ತುಗಳು, ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ವಸ್ತುಗಳು, ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳು, ಬೈಸಿಕಲ್ಲುಗಳು, ರೇಡಿಯೋ, ಹೊಲಿಗೆಯಂತ್ರಗಳು ಮುಂತಾದವು.

6. ಸ್ಥಳದ ಅಭಾವ ಮತ್ತು ನಷ್ಟ ಭಯ ನಿವಾರಿಸಲು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಸೇವೆಗಳಾವುವು?

ಸ್ಥಳದ ಅಡಚಣೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ಸಾಗಾಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಾರಿಗೆ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ರಸ್ತೆಸಾರಿಗೆ, ರೈಲುಸಾರಿಗೆ, ಜಲಸಾರಿಗೆ ಮತ್ತು ವಾಯುಸಾರಿಗೆ ಸಾಗಾಟದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮಾಧ್ಯಮಗಳಾಗಿವೆ.

ನಷ್ಟ ಭಯ, ತೊಡಕುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಲು ವಿಮಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು. ಅಗ್ನಿವಿಮೆ ಮತ್ತು ಜಲವಿಮೆ.

7. ಲಾಭದ ಆಸೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಗಾರರು ಕೆಲವು ಅಹಿತಕರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವು ಯಾವುವು?

ಲಾಭದ ಆಸೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಗಾರರು ಅನುಸರಿಸುವ ಅಹಿತಕರ ಪದ್ಧತಿಗಳೆಂದರೆ-

- ವಸ್ತುಗಳ ಕೆಲಬೆರಿಕೆ ಮಾಡುವುದು.
- ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭದ ಆಸೆ.
- ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೋಸ,
- ಅಕ್ರಮ ದಾಸ್ತಾನು ಮಾಡಿ ಕೃತಕ ಅಭಾವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು,
- ಕಾಳಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುವುದು ಮುಂತಾದವು.

8. ಲಾಭದ ಆಸೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಗಾರರು ಅಹಿತಕರ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಮಗಳಾವುವು?

- ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ವಿತರಣಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತಂದಿದೆ.
- ಕೈಗಾರಿಕಾ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಕಾನೂನಿನ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರತಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ವಸ್ತುಗಳ ಪೂರೈಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಉತ್ಪಾದನಾ ತಾರೀಖು ಬಳಕೆಯ ದಿನ ಮಿತಿ (Date of Expiry) ತೂಕ ಅಥವಾ ಅಳತೆ ಮತ್ತು ಗರಿಷ್ಠ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಬೇಕು.
- ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಕಾಪಾಡಲು ಭಾರತೀಯ ಮಾನಕ ಸಂಸ್ಥೆ (Bureau of Indian Standards) ಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ. ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಗುಣಮಟ್ಟ ಸರಿಯಾಗಿರುವ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ (ISI) ಚಿಹ್ನೆ ಮುದ್ರಿಸುತ್ತವೆ.
- ವ್ಯವಸಾಯ ಉತ್ಪನ್ನ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಗುಣಮಟ್ಟ ತಿಳಿಯಲು ಅಗ್‌ಮಾರ್ಕ್ ಚಿಹ್ನೆ ಮುದ್ರಿಸುವುದನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.
- ಸರ್ಕಾರ ಅಗತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಗ್ರಾಹಕರ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು, ಜನತಾ ಬಜಾರುಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದೆ.

III. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಎಂಟರಿಂದ ಹತ್ತು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ವ್ಯವಹಾರದ ಆರ್ಥಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳೇನು?

- ವ್ಯವಹಾರದ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದು ನ್ಯಾಯಯುಕ್ತ ಲಾಭಗಳಿಕೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದು ವ್ಯವಹಾರವು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನಡೆಯಲು ಸಾಕಾಗುವ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸಿ ವ್ಯವಹಾರಸ್ಥನು ಸುಖಮಯ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವಷ್ಟಿರಬೇಕು.
- ವ್ಯವಹಾರವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಹಕರನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ
- ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತದೆ.
- ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಬದಲಾವಣೆಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಪೂರೈಸುತ್ತದೆ.
- ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂಶೋಧನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ತರುತ್ತದೆ.
- ಹೊಸ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಜಾಹೀರಾತಿನ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ.

2. ವ್ಯವಹಾರದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಉದ್ದೇಶಗಳೇನು?

- ವ್ಯವಹಾರವು ದೇಶದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.
- ಅನೇಕ ಜನರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂಬಳ ಅಥವಾ ಮಜೂರಿಗಳ ಮೂಲಕ ವರಮಾನ ಕೊಟ್ಟು ಅವರ ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

- ಕರ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

- ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು, ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳನ್ನು, ಸಮುದಾಯ ಭವನಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ.

- ಉದ್ಯಾನವನ, ಕ್ರೀಡಾಂಗಣಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ.

3. ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಂದಾಗುವ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

- ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ವಸ್ತುಗಳ ವಿತರಣೆಯ ಕೊನೆಯ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

- ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉತ್ಪಾದಕರಿಂದ ಉತ್ಪಾದನೆಯಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಗಟು ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಂದ ಕೊಂಡು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

- ಅನೇಕ ಸಾರಿ ಉಂಟಾಗುವ ವ್ಯಾಪಾರ ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಾವೇ ಭರಿಸುತ್ತಾರೆ,

- ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಗ್ರಾಹಕರ ಇಷ್ಟದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ,

- ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

- ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

- ಯಾವುದೇ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಸ್ತು ದೊರೆಯದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪರ್ಯಾಯ ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

- ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗ್ರಾಹಕರು ನೆಲೆಸಿರುವ ಜಾಗಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರ ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ.

- ಸಂಚಾರಿ ಅಂಗಡಿಗಳಾದ ತಲೆಹೊರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ತಳ್ಳುಗಾಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ರಸ್ತೆ ಬದಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು (ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು) ಮತ್ತು ಸಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ನಮಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

4. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಒಂದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದವು ಯಾವುವೆಂದರೆ, ಖಾಯಂ ಅಂಗಡಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಚಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು.

ಖಾಯಂ ಅಂಗಡಿಗಳು : ಇವರು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

ಸಂಚಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು : ಇವರು ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರಲ್ಲಿ

ತಲೆಹೊರೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು : ಇವರು ಸರಕುಗಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಮನೆ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

ತಳ್ಳುಗಾಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು : ಇವರು ಅನೇಕ ಸರಕುಗಳನ್ನು ತಳ್ಳು ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿ ಮನೆ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಬಂದು ಸರಕುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

ರಸ್ತೆ ಬದಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು : ಇವರು ಹೆಚ್ಚು ಜನಜಂಗುಳಿ ಇರುವ ಬೀದಿಗಳ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಸ್ತೆ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸರಕುಗಳನ್ನು ಹರಡಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಸಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು : ಕೆಲವು ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಸಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಂತೆಗಳಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳ ಜನರಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಾರೆ.

5. ಉದ್ಯಮಗಳು ಅಥವಾ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಎರಡು ವಿಧಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸಿ.

ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ಯಮಗಳು ಮತ್ತು ದ್ವಿತೀಯ ಉದ್ಯಮಗಳೆಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಉದ್ಯಮಗಳು: ಈ ಉದ್ಯಮಗಳು ನಿಸರ್ಗದ ನೆರವಿನಿಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ತಳಿವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮತ್ತು ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುವ ಗಣಿ ಉದ್ಯಮಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು.

ದ್ವಿತೀಯ ಉದ್ಯಮಗಳು: ಈ ಉದ್ಯಮಗಳು ಶ್ರಮ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದ್ದು ಮಾನವನ ಪಾತ್ರ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಉದ್ಯಮಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನಾ ಉದ್ಯಮಗಳು ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಉದ್ಯಮಗಳೆಂದು ವಿಭಾಗಿಸಬಹುದು.

6. ಒಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿದೇಶಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ವಿವರಿಸಿ.

- ಪ್ರಪಂಚದ ಯಾವುದೇ ದೇಶವಾಗಲಿ ಎಲ್ಲ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಲ್ಲೂ ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣತೆ ಹೊಂದಿಲ್ಲ.

- ಕೆಲವು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಆ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು

- ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲವೇ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

- ದೇಶದ ಬೇಡಿಕೆಯು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಉಳಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಗೆ ರಫ್ತು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

- ಹಾಗೆಯೇ ಯಾವ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಅಭಾವವಿದೆಯೋ ಆ ದೇಶಗಳು ತಮಗೆ ಅಭಾವವಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

- ಇದರಿಂದಾಗಿ ಪ್ರತಿದೇಶಕ್ಕೂ ವಿದೇಶ ವ್ಯಾಪಾರದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

- ವಿದೇಶ ವ್ಯಾಪಾರವು ದೇಶಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸೌಹಾರ್ದಯುತ ಸಂಬಂಧಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ -3

ವಿವಿಧ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಘಟನೆಗಳು

I. ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಜಾಗಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ಪದಗಳಿಂದ ತುಂಬಿ.

1. ಒಬ್ಬನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು _____ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

2. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು _____ ರಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು.

3. ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವ ಪಾಲುದಾರಿಕಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ——— ಪಾಲುದಾರರಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
4. ಹಿಂದೂ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವನನ್ನು ——— ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.
5. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದರೆ ——— ಆಗಿದೆ.
6. ——— ಮಾಲೀಕರು ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಎಲ್ಲ ನಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಹೊಣೆಗಾರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಉತ್ತರಗಳು:- 1) ಏಕ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು 2) 1932 3) ಹತ್ತು/10 4) 'ಕರ್ತ' 5) ಹಿಂದೂ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು 6) ಏಕ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.

II. ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಒಂದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಬರೆಯಿರಿ.

1. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವು ಯಾವುವು?

1. ಏಕ ಮಾಲೀಕತ್ವದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು.
2. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು
3. ಹಿಂದೂ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು
4. ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳು
5. ಕೂಡು ಬಂಡವಾಳ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು

2. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ?

- ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ದೈನಂದಿನ ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅರಿವನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.
- ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

3. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯೆಂದರೇನು?

ಗರಿಷ್ಠ ಹತ್ತು ಜನ ಪಾಲುದಾರರು ಮಾಡುವ ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರ ಹಾಗೂ ಗರಿಷ್ಠ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ ಪಾಲುದಾರರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

4. ತಟಸ್ಥ ಪಾಲುದಾರರೆಂದರೆ ಯಾರು? ತಿಳಿಸಿ.

ಕೆಲವರು ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳನ್ನು ಹೂಡಿ, ದಿನವಹಿ ವಹಿವಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸದೇ, ಅನುಪಾತಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಷ್ಟ ಅಥವಾ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿಗೂ ಕೂಡ ಹೊಣೆಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ತಟಸ್ಥ ಪಾಲುದಾರರು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

5. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆ ಹೇಗೆ ಸರಳವಾಗಿದೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ಯಾವುದೇ ಪಾಲುದಾರ ಇತರ ಪಾಲುದಾರರಿಗೆ 14 ದಿನಗಳ ಮುನ್ನೂಚನೆ ಕೊಟ್ಟು ಇತರ ಪಾಲುದಾರರ ಸಮ್ಮತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು.

III. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ.

1. ಏಕ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

- 1) ಏಕ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಯಾವುದೇ ಕಾನೂನಿನ ಕಟ್ಟಲೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.
- 2) ಸ್ವಂತ ಬಂಡವಾಳದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬಹುದು.
- 3) ಅನುದಿನದ ವಹಿವಾಟುಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವುದು ಸುಲಭ.
- 4) ಸಂಸ್ಥೆ ಗಳಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಏಕವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಲೀಕರ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ.
- 5) ವ್ಯಾಪಾರದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.
- 6) ಇವರು ಗ್ರಾಹಕರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನೇರ ಸಂಪರ್ಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.
- 7) ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವೆಂದರೆ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಉದ್ಯೋಗಾವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.
- 8) ಸಂಪತ್ತು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
- 9) ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ದೈನಂದಿನ ಇಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅರಿತು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
- 10) ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.
- 11) ಶೀಘ್ರ ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಹಾರದ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.
- 12) ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಬಂದ ಹೊಸ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಬಹುದು.

2. ಏಕ ಮಾಲೀಕತ್ವ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

1. ಬಂಡವಾಳ ಮಿತಿಯಾಗಿದ್ದು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆಸಲು ಕಷ್ಟವಾಗುವುದು,
2. ಆಡಳಿತ ಕೌಶಲ್ಯಗಳು ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ.
3. ಯಾವಾಗಲೂ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಇಬ್ಬರು ಅಥವಾ ಜಾಸ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಿರ್ಧಾರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.
4. ಎಲ್ಲ ನಷ್ಟ ಅಥವಾ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬನೇ ಹೊರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
5. ಮಾಲೀಕನ ನಿಧನ ಅಥವಾ ದಿವಾಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ.

3. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಹೇಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ? ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ.

- ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲು ಹಾಗೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು 1932 ರಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು.
- ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ 4ನೇ ಸೆಕ್ಷನ್ ಪ್ರಕಾರ ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಗೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಪರವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯವಹಾರದ ಲಾಭಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಬಂಧ ಪಾಲುದಾರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.
- ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಗರಿಷ್ಠ ಹತ್ತು ಜನ ಪಾಲುದಾರರು ಹಾಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ವ್ಯವಹಾರ

ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಗರಿಷ್ಠ ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನ ಪಾಲುದಾರರಿಗೂ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

4. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಪಾಲುದಾರರನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ವಿವಿಧ ಪಾಲುದಾರರು-

- ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಅಥವಾ ಸಕ್ರಿಯ ಪಾಲುದಾರರು
- ತಟಸ್ಥ ಪಾಲುದಾರರು
- ನಾಮಮಾತ್ರ ಪಾಲುದಾರರು
- ಅಪ್ರಾಪ್ತವಯಸ್ಕ ಪಾಲುದಾರರು.

ಈ ವಿಧಗಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ರಹಸ್ಯಪಾಲುದಾರರು, ಸೀಮಿತಪಾಲುದಾರರು, ಅರೆಪಾಲುದಾರರು, ಲಾಭದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪಾಲುದಾರರು ಮುಂತಾದವರು ಇರುತ್ತಾರೆ.

5. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಗಳು-

1. ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸುಲಭವಾಗಿ ರಚನೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
2. ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಂಡವಾಳ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬಹುದು.
3. ಪರಿಣತಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.
4. ವಿಶ್ವಾಸಾರ್ಹತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.
5. ನಷ್ಟದ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ.
6. ವ್ಯವಹಾರದ ರಹಸ್ಯ ಪಾಲನೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.
7. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ವಿಸರ್ಜಿಸಬಹುದು.

6. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿ.

ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ದೋಷಗಳು-

1. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲುದಾರರ ನಡುವೆ ಒಮ್ಮತ ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದಾಗ ಅವರವರಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯಗಳು ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ.
2. ಪಾಲುದಾರರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಬಂಡವಾಳದ ಹೂಡಿಕೆಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
3. ನಷ್ಟದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಪಾಲುದಾರರಾಗಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ.
4. ಕೆಲವು ಪಾಲುದಾರರ ಅಜಾಗರೂಕತೆ ಅಥವಾ ಅವಿವೇಕತನದ ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹಿನ್ನಡೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ.
5. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆ ಸ್ಥಿರತೆಯ ಅಭಾವ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬ ಪಾಲುದಾರ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಅಥವಾ ದಿವಾಳಿಯಾದರೆ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.
6. ಪಾಲುದಾರರು ತಮ್ಮ ಪಾಲನ್ನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ವರ್ಗಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.
7. ಸರ್ಕಾರದ ಹಿಡಿತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದರೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕರ ಬೆಂಬಲ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.
8. ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚು ಪಾಲುದಾರರು ಇರುವುದರಿಂದ ವ್ಯವಹಾರ ಗೊಪ್ಪದೆ ನಿರ್ವಹಣೆ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯ.

7. ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನೋಂದಾಯಿಸುವುದರಿಂದಾಗುವ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೇನು?

1. ನೋಂದಣಿ ಹೊಂದಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಒಂದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಸಾಲದ ವಸೂಲಾತಿಗಾಗಿ ಮೂರನೇ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮೊಕದ್ದಮೆ ಹೂಡಬಹುದು.
2. ನೋಂದಣಿಯಾಗಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಾಲಗಳ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಇತರೆ ಪಾಲುದಾರರ ವಿರುದ್ಧವೂ ದಾವೆ ಹೂಡಬಹುದು.
3. ನೋಂದಣಿಯಾಗದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಅಥವಾ ಅದರ ಪಾಲುದಾರರ ವಿರುದ್ಧ ಮೂರನೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ದಾವೆ ಹೂಡಬಹುದು.
4. ನೋಂದಣಿಯಾಗದ ಸಂಸ್ಥೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಪಾಲುದಾರರ ವಿರುದ್ಧ ಯಾವುದೇ ಪಾಲುದಾರನಾಗಲಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ವಿಸರ್ಜನೆಗೆ ಅಥವಾ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಾವೆ ಹೂಡಬಹುದು.

8. ಹಿಂದೂ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿಯ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ಹಿಂದೂ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿಯ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿವೆ. ಇವು ಹಿಂದೂ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಜಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಇವು ಹಿಂದೂ ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲ ಗಂಡಸರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮೂರು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಗಂಡು ಸದಸ್ಯರು ಈ ವ್ಯವಹಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸದಸ್ಯರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯ ಗಂಡು ಸದಸ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನನ್ನು 'ಕರ್ತ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮಾಲೀಕತ್ವವು ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರದಾಗಿದ್ದರೂ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಕರ್ತನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕರ್ತನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಅಪರಿಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇತರೆ ಸದಸ್ಯರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಅವರು ಹೂಡಿರುವ ಬಂಡವಾಳದ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.